ασύμμετρη απειλή

#10, Νοέμβρης 2011

Asimmetriapili@gmail.com

Και εμείς λέγαμε "σύντροφε"
κι ήταν μες τη φωνή μας
όλη η ζωή κι όλος ο κόσμος
Γ.Ρίτσος

Στον φίλο και σύντροφο Anastazy

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

«Σήμερα παραιτούμαι από το προσωπικό του Δ.Ν.Τ. ύστερα από 12 χρόνια κι έπειτα από χίλιες μέρες εργασίας στο εξωτερικό ως αξιωματούχος του Ταμείου, κατά τη διάρκεια των οποίων, με όπλα τα φάρμακα σας και τα κόλπα σας, εφορμούσα σα γεράκι εναντίον των κυβερνήσεων και των λαών της Λατινικής Αμερικής, της Καραϊβικής και της Αφρικής. Για μένα, η παραίτηση μου είναι μια ανεκτίμητη απελευθέρωση, επειδή μ' αυτόν τον τρόπο κάνω το πρώτο βήμα που θα μου επιτρέψει να ελπίζω ότι θα μπορέσω να ξεπλύνω τα χέρια μου απ' αυτό που στα μάτια μου είναι το αίμα εκατομμυρίων φτωχών και πεινασμένων ανθρώπων[…] Ξέρετε, το αίμα είναι τόσο πολύ, που κυλάει σε ποτάμια. Κι όταν στεγνώνει σχηματίζει πάνω μου μια κρούστα. Μερικές φορές αισθάνομαι ότι δεν υπάρχει τόσο σαπούνι στον κόσμο για να καθαριστώ απ' όλα όσα έκανα εν ονόματι σας».

Μ' αυτά τα λόγια ο Ντέιβισον Μπαντού, ένας από τους πιο σημαντικούς συνεργάτες του Δ.Ν.Τ., δήλωνε την παραίτηση του από το δολοφονικό αυτό μηχανισμό, στο έτος 1988. Από τότε πολύ αίμα κύλησε από τις γραβάτες των οικονομικών δολοφονών και το Δ.Ν.Τ. μπαστακώθηκε και στα μέρη μας, με τα αποτελέσματα που όλοι (σχεδόν!) γνωρίζουμε. Αυτού του είδος οι αποσκιρτήσεις όπως του Μαντού δεν πρέπει να υποτιμούνται, μιας και μας δίνουν πολύτιμες πληροφορίες για την πολιτική των οικονομικών γερακιών από τα μέσα. Συνήθως επιβεβαιώνουν αυτά που ήδη γνωρίζαμε, είτε εμπειρικά, είτε "διαισθητικά". Το προλεταριάτο, όμως, δεν πρέπει να έχει αυταπάτες για μια "από τα πάνω" επανάσταση των συστημικών στελεχών που αποσκιρτούν. Η αντίστασή τους συνήθως κινείται μέσα στα πλαίσια ενός αριστερού κευνσιανισμού, όπως συμβαίνει με τους εν ελλάδι οικονομολόγους, συνταγματολόγους και λοιπούς νεοαγανακτισμένους (Καζάκης, Μπεής και σία).

Το προλεταριάτο αν θέλει επιτέλους να χειραφετηθεί από την εξουσία του κεφαλαίου θα πρέπει να στηριχθεί στις δικές του δυνάμεις, στους δικούς του αυτόνομους αγώνες, να ξεπεράσει το διεκδικητικό τους πλαίσιο και να γίνει γνήσια επαναστατικό, να γίνει τάξη δι εαυτή, καταργώντας όχι μόνο το Κεφάλαιο, αλλά και την ίδια του την ύπαρξη, δημιουργώντας δηλαδή την αταξική κοινωνία.

Έχει αυταπάτες, όμως, όποιος θεωρεί πως οι προλεταριακοί αγώνες μπορεί να επαναστατικοποιηθούν δίχως την ύπαρξη ενός επανα-

στατικού κινήματος. Η ταξική πάλη μένει σε ρεφορμιστικά αιτήματα ή μηδενιστικά ξεσπάσματα που νομοτελειακά επιστρέφουν στην καπιταλιστική κανονικότητα, εάν δεν υπάρχει μια εμπροσθοφυλακή του προλεταριάτου, εάν δεν υπάρχει επαναστατικό κίνημα. Και για να μην υπάρξει παρεξήγηση: εδώ δεν γίνεται λόγος για το μπολσεβικικό μοντέλο εισαγωγής της συνείδησης από την επαναστατική ιντελλιγκέτσια στο αυθόρμητο προλεταριάτο. Το επαναστατικό κίνημα βρίσκεται μέσα στο προλεταριάτο, είναι σάρκα από την σάρκα του, το "διδάσκει" και "διδάσκεται" από αυτό, είναι μοναχά η οργανωμένη του έκφανση. Οι σχέσεις ανάμεσα στο οργανωμένο επαναστατικό κίνημα και τους αυθόρμητους αγώνες του προλεταριάτου μπορούν να νοηθούν ως σχέσεις διαλεκτικής ενότητας και όχι ως δύο ξέχωρα υποκείμενα που απλώς αλληλοεπηρεάζονται.

Στο τεύχος αυτό, λοιπόν, θα ρίξουμε μια ματιά σε διάφορα επεισόδια της προλεταριακής ανταρσίας: του παρελθόντος, του παρόντος και των δυνατοτήτων που ανοίγονται για το μέλλον. Θα δούμε τους αγώνες των λουδιτών στην Αγγλία της βιομηχανικής επανάστασης, αλλά και τους πρόσφατους αγώνες των μπαγκλαντεσιανών υφαντουργών, τους αγώνες των αράβων προλετάριων, με δυο λόγια τους αγώνες που παράγονται από το προλεταριάτο σήμερα, εδώ, με τα πλεονεκτήματα και τις αντιφάσεις τους.

Οι δυνατότητες που ανοίγονται σήμερα με την συστημική κρίση είναι τεράστιες και το προλεταριάτο δεν τις έχει συνειδητοποιήσει ακόμα, στην ολότητα τους, καθώς είναι γαντζωμένο στα φαντάσματα του παρελθόντος (κράτος πρόνοιας, εθνική ανεξαρτησία κλπ). Μοναδική έξοδος από την κρίση είναι ο αντιεξουσιαστικός κομμουνισμός, δυστυχώς, όμως, αυτό έχει συνειδητοποιηθεί μόνο από μια μικρή μερίδα των προλετάριων. Κι όσο δε συνειδητοποιείται το γεγονός αυτό, τόσο ο καπιταλισμός θα προχωράει κλείνοντας τους δρόμους (αφήνοντας όμως μονοπάτια, καθώς η ταξική πάλη συνεχίζεται ακόμα και σε περιόδους σχετικής συστημικής σταθερότητας).

Ωστόσο, η αισιοδοξία ή η απαισιοδοξία μπορούν να στρεβλώσουν την οπτική μας, γι' αυτό ας μην προτρέχουμε. Γιατί όπως έλεγε ο Θουκυδίδης, ο πόλεμος είναι η βασιλεία του απρόβλεπτου. Κι ο κοινωνικός / ταξικός πόλεμος επίσης…

Υστερόγραφο:

Ασύμμετρη Απειλή χωρίς τυπογραφικά λάθη είναι τζατζίκι δίχως σκόρδο. Ιδού οι διορθώσεις του προηγούμενου τεύχους:

Στη σελ. 3: η φράση του Χακίμ Μπέι είναι: «στις μέρες μας είναι αδύνατο ν' αλλάξει κανείς τον κόσμο, μπορεί όμως ν' αλλάξει τον μικρόκοσμο που τον περιβάλλει».

Στη σελ 4: τις απαντήσεις τις βρίσκουμε μοναχά όταν έρθουμε αντιμέτωποι με τις ερωτήσεις και όχι με τις απαντήσεις!

Στη σελ 5: ο μαρξισμός ξέφυγε από το περιεχόμενο της μαρξικής σκέψης και όχι της μαρξιστικής!

Στη σελ.9: είναι το μετέωρο (και το μετέωτο) βήμα της αποχής.

Και μερικές χρήσιμες συμπληρώσεις.

Σχετικά με την χρησιμοποίηση των δούλων σε αστυνομικά καθήκοντα στην αρχαία Ελλάδα, ο Ένγκελς στην "Καταγωγή της Οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους": «Απέναντι στους πολίτες, τη δημόσια εξουσία αρχικά την αποτελούσε μοναχά η αστυνομία που είναι τόσο παλιά, όσο και το κράτος, γι' αυτό και οι αφελείς γάλλοι του 18ου αιώνα δε μιλούσαν για πολιτισμένους λαούς μα για λαούς αστυνομευόμενους (nations policees). Οι αθηναίοι ιδρύσαν λοιπόν μαζί με το κράτος τους και την αστυνομία, μια σωστή χωροφυλακή από πεζούς και έφιππους τοξότες [...] Η χωροφυλακή όμως αυτή σχηματίστηκε από δούλους. Τόσο εξευτελιστική φαινόταν στον ελεύθερο αθηναίο αυτή η υπηρεσία που προτιμούσε να τον πιάνει ο οπλισμένος δούλος, παρά ν' ασχολείται ο ίδιος με τέτοιου είδους ατιμωτικές πράξεις.»

Σχετικά με τη στάση των Μαρξ- Έγκελς όσον αφορά το ρωσικό επαναστατικό κίνημα. Στον πρόλογο της ρώσικής έκδοσης του Κομμουνιστικού Μανιφέστου το 1882, γράφουν: «Τον καιρό της επανάστασης του 1848-49, όχι μονάχα οι μονάρχες στην Ευρώπη, μα και οι ευρωπαίοι αστοί βρήκαν στη ρώσικη ανάμιξη τη μοναδική σωτηρία από το προλεταριάτο που άρχισε να ξυπνάει. Ανακηρύξαν τον τσάρο αρχηγό της ευρωπαϊκής αντίδρασης. Σήμερα ο τσάρος είναι αιχμάλωτος της επανάστασης της Γκατσίνα και η Ρωσία αποτελεί εμπροσθοφυλακή της επαναστατικής δράσης στην Ευρώπη». Σχετικά για την στάση τους με την ομπτσίνα ως βάση για τον ρωσικό κομμουνισμό γράφουν: «αν η ρωσική επανάσταση αποτελέσει το σύνθημα για μια προλεταριακή στη Δύση, έτσι που οι δυο μαζί να συμπληρώνουν η

μια την άλλη, τότε η τωρινή ρωσική κοινή ιδιοκτησία της γης [σ.σ. ομπσίνα] μπορεί να χρησιμεύσει σαν αφετηρία για μια κομμουνιστική εξέλιξη».

Σχετικά με τη στάση τους για τον τερρορισμό χαρακτηριστικό είναι ένα απόσπασμα της προσφώνησης τους στην Ένωση κομμουνιστών στο Λονδίνο, τον Μάρτη του 1850: «Όχι μόνο δεν πρέπει ν' αντιδράσουν [σ.σ. οι εργάτες] στις λεγόμενες ακρότητες, στα παραδείγματα λαϊκής εκδίκησης ενάντια σε μισητά πρόσωπα ή δημόσια χτίρια, με τα οποία συνδέονται μόνο μισητές αναμνήσεις, όχι μόνο πρέπει ν' ανέχονται αυτά τα παραδείγματα, μα πρέπει και να πάρουν οι ίδιοι στα χέρια τους την καθοδήγηση τους».

Σχετικά με τη διαφωνία τους με τον επαναστατικό ελιτισμό που οδηγεί στη δικτατορία, ας αναφέρουμε ένα απόσπασμα από τους "Ταξικούς Αγώνες στη Γαλλία 1848-1850", του Μαρξ: «Πέρασε ο καιρός των αιφνιδιασμών, των επαναστάσεων που γινόταν από μικρές συνειδητές μειοψηφίες επικεφαλής όχι συνειδητοποιημένων μαζών. Εκεί όπου πρόκειται για μια ολοκληρωτική μετατροπή της κοινωνικής οργάνωσης, εκεί πρέπει να πάρουν μέρος οι ίδιες οι μάζες, πρέπει οι ίδιες να έχουν κιόλας καταλάβει για τι πρόκειται, γιατί δίνουν το αίμα τους και τη ζωή τους».(από την εισαγωγή του Ένγκελς το 1895).

Αυτά τα λίγα για να σπάσουν ορισμένοι μύθοι, μαρξιστικοί και αναρχικοί.

Και μια διευκρίνιση:

Όταν στη σελ.13 του προηγούμενου τεύχους γράφει πως: «ο ταξικός πόλεμος συμβαίνει ανεξάρτητα από τη συνείδηση των συμμετεχόντων», εννοείται πως ο ταξικός πόλεμος λαμβάνει χώρα έτσι κι αλλιώς, ακόμα κι αν οι συμμετέχοντες δεν το συνειδητοποιούν. Η διατύπωση μπορεί να δημιουργήσει την λανθασμένη εντύπωση πως η συνείδηση δεν παίζει ρόλο στον πόλεμο, πράγμα που είναι ψευδές. Η συνείδηση, οι ιδέες κλπ. είναι τμήμα της ιστορικής ύλης, του υλικού κόσμου και μετατρέπονται σε υλική δύναμη κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις.

Αυτά.

ΕΚΛΕΙΨΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗΣ ΑΝΤΑΡΣΙΑΣ

«Ουδείς πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών διαπίστωσε κατά την ετήσια, σφαιρική επισκόπηση της κατάστασης του Έθνους περισσότερο ευοίωνες προοπτικές απ' αυτές που εμφανίζονται σήμερα. Στο εσωτερικό υπάρχει ηρεμία και ικανοποίηση […] έχουμε πίσω μας την πλέον παρατεταμένη περίοδο ευημερίας»

Κ. Κούλιτς, Πρόεδρος των Η.Π.Α., δέκα μήνες πριν το κραχ του 1929.

«Το πρόβλημα της πρόληψης των κρίσεων έχει πλέον πρακτικά λυθεί και συνεπώς αποκλείονται κατά τις μελλοντικές δεκαετίες»

Ρόμπερτ Λούκας: Πρόεδρος της Αμερικανικής Ένωσης Οικονομολόγων,2003

«Είναι καταδικασμένος ο καπιταλισμός; Ίσως…»

Νουριέλ Ρουμπίνι: διάσημος αμερικάνος οικονομολόγος.

«Αν έγραφα ένα μυθιστόρημα για την κρίση θα άρχιζε κάπως έτσι: Ξημέρωσε μια υπέροχη μέρα, τα πτώματα χιλιάδων τραπεζιτών και χιλιάδων υπουργών κρέμονταν από τα φανάρια στην Πλάθα Μαγιόρ».

Λούις Σεπούλβελα, χιλιανός λογοτέχνης.

I.

Μετά την τελευταία κρίση υπερσυσσώρευσης που ξεκίνησε το 2008 στις Η.Π.Α. και συνεχίζεται μέχρι σήμερα με διάφορες μορφές (εσχάτως και έως κρίση χρέους των δυτικών κρατών), είναι φανερό πως πλέον ζούμε σε συνθήκες καθολικής κρίσης αναπαραγωγής του υπάρχοντος status quo, όχι μονάχα στο επίπεδο της λεγόμενης οικονομίας, αλλά σε όλες τις εκφάνσεις τις κοινωνικής ζωής.[1] Η ύπαρξη της αστικής κοινωνίας

1 «Η κρίση θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή ως ένα κοινωνικό, και όχι οικονομικό, φαινόμενο, ως κρίση της κοινωνικής σχέσης μεταξύ κεφαλαίου και προλεταριάτου. Όταν η κρίση της καπιταλιστικής κοινωνικής σχέσης βαθαίνει και γίνεται εξεγερτική, η δραστηριότητα του προλεταριάτου μεταβάλλεται ποιοτικά απ' αυτήν που είχε στη

αμφισβητείται όλο και πιο απειλητικά, ή πιο ορθά: η κρίση διευρύνει τα πλαίσια μέσα στα οποία μπορεί να πραγματωθεί η ολική επίθεση στην αστική κοινωνία. Με την αυξανόμενη φτωχοποίηση που προκαλεί σε διάφορα κοινωνικά κομμάτια συμβάλει στην παραπέρα όξυνση του κοινωνικού/ ταξικού ανταγωνισμού και στην εξελικτική δημιουργία μιας κατάστασης: «στην οποία η πάλη ενάντια στις κοινωνικές σχέσεις δε θα αποτελεί μάταιη υπόθεση λίγων, αλλά πρακτική δραστηριότητα πολλών. Βαθαίνει το χάσμα ανάμεσα στο πραγματικό και στο εφικτό κι έρχεται ακόμα πιο έντονα στο προσκήνιο η αντίθεση ανάμεσα σε αξία και αξία χρήσης».[2]

Ο καπιταλισμός αδυνατεί πλέον να εγγυηθεί ακόμα και τη στοιχειώδη αναπαραγωγή της βιολογικής ύπαρξης ενός τεράστιου κομματιού της ανθρωπότητας. Κι αυτό δε συμβαίνει μονάχα στις χώρες της καπιταλιστικής περιφέρειας και στο λεγόμενο "Τρίτο Κόσμο", ο οποίος ούτως ή άλλως βρίσκεται σε μια μόνιμη και σταθερή κατάσταση "κρίσης", βιώνοντας το μαρτύριο του Φινέα[3], αλλά επεκτείνεται ακόμα και στις χώρες

συνηθισμένη πορεία της ταξικής πάλης, η οποία δε σταματά ποτέ, ούτε και σε περιόδους ευημερίας». (Bruno Astarian: Δραστηριότητα κρίσης και κομμουνιστικοποίηση, μτφ πρακτορείο Rioters και Blaumachen)

Για μια ακόμη φορά να τονίσουμε πως προλετάριους δε θεωρούμε μονάχα τους εργάτες, αλλά κι αυτούς που μετέχουν σε άλλους τομείς της αναπαραγωγής του καπιταλισμού (π.χ. μαθητές, φοιτητές, φαντάρους, νοικοκυρές, άεργους, παραβατικούς κτλ), οι οποίοι μη έχοντας άλλο μέσο επιβίωσης πέρα απ' την εργατική τους δύναμη (ασχέτως αν την ενεργοποιούν ή όχι), χάνουν τον έλεγχο της ίδιας τους της ζωής σ' ένα καθεστώς καθολικής ετερονομίας.

2 Φίλες και φίλοι της αταξικής κοινωνίας: Θέσεις για την κρίση. Μτφ coghnorti.wordpress.com
Το εμπόρευμα, όπως πρώτος ο Αριστοτέλης έχει τονίσει, έχει διπλή φύση. Απ' τη μια γίνεται μέσο για προσπορισμό κέρδους μέσα απ' τις εμπορευματικές σχέσεις (ανταλλακτική αξία)κι απ' την άλλη γίνεται μέσο για την ικανοποίηση μιας ανάγκης ή για την άντληση μιας απόλαυσης (αξία χρήσης).

3 Ο μάντης Φινέας τιμωρήθηκε με τύφλωση επειδή αποκάλυψε τις βουλές του Δία. Βασανίζονταν διαρκώς απ' την πείνα, αφού οι Άρπυες του άρπαζαν το μεγαλύτερο μέρος της τροφής του.
Σήμερα, την ίδια ώρα που χίλιοι καπιταλιστές κατέχουν περισσότερο πλούτο από 3,5 δισεκατομμύρια ανθρώπους, περίπου 1 δις άνθρωποι υποσιτίζονται και ζουν σε τρώγλες ή παραγκουπόλεις. Κι αυτό συμβαίνει ενώ η παραγωγή τροφής έχει τριπλασιαστεί τα τελευταία χρόνια κι απ' το 1950 το παγκόσμιο ΑΕΠ έχει εκτοξευθεί σε δυσθεώρητα ύψη, εν σχέσει με τον παγκόσμιο πληθυσμό, γεγονός που διαψεύδει στην πράξη τις παπαριές του μαλθουσιανισμού. Την ίδια ώρα που το 15% του παγκόσμιου πληθυσμού συσσωρεύει το 80% του παγκόσμιου εισοδήματος, 1,2 δις άνθρωποι ζουν με λιγότερο από 1 δολάριο την ημέρα και 4 απ' τα 6,6 δις του παγκόσμιου πληθυσμού επιβιώνουν με 1 ως 8 δολάρια. Εκατομμύρια βρέφη και παιδιά δολοφονούνται κάθε χρόνο με το μαρτύριο της πείνας ή

του καπιταλιστικού κέντρου. Ένας Τρίτος Κόσμος χτίζεται με γρήγορους ρυθμούς μέσα στην ίδια τη Δύση.

Στη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου, αυτή των Η.Π.Α., τον Απρίλη του 2011, 46 εκατομμύρια άνθρωποι - το 15% του πληθυσμού- σιτίζονταν με ειδικά κουπόνια διατροφής, κάτι που θυμίζει έντονα την πολιτική των συσσιτίων της δεκαετίας του 1930. Και η κατάσταση για το αμερικάνικο προλεταριάτο αναμένεται να χειροτερεύσει μετά τη συμφωνία του Αυγούστου του 2011, ανάμεσα στη δημοκρατική και ρεπουμπλικανική φράξια του κεφαλαίου για την αύξηση του ορίου χρέους πέραν των 14,3 τρις δολαρίων, η οποία προβλέπει περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες ("κοινωνικό μισθό") ύψους ενός τρις δολαρίων. Την ίδια ώρα σε μια πρωτοφανή αναδιανομή του εισοδήματος από τα κάτω προς τα πάνω, έχουν δοθεί 8,5 τρις δολάρια σε τράπεζες και επιχειρήσεις, ώστε να μην χρεοκοπήσουν. Ο κρατικός παρεμβατισμός που τόσο δαιμονοποιήθηκε από τους "ταλιμπάν της αυτορυθμιζόμενης αγοράς", τώρα γίνεται ευλογία για την κοινωνικοποίηση των καπιταλιστικών ζημιών: τα κέρδη ιδιωτικά και οι ζημιές κοινωνικές!

Ακόμα ένα δείγμα κοινωνικοποίησης των ζημιών που προκαλούν οι καπιταλιστές είναι οι οικολογικές καταστροφές.[4] Η οικολογική κρίση

λόγω της ελλιπούς ιατρικής περίθαλψης. Ο Ζαν Ζιγκλέρ, στέλεχος του ΟΗΕ και γνωστός κοινωνιολόγος, λέει χαρακτηριστικά: «Κάθε παιδί που πεθαίνει απ' την πείνα, πεθαίνει δολοφονημένο». Τον Ιούλη του 2011, μέσα σε λίγες μονάχα μέρες, τριάντα χιλιάδες παιδιά πέθαναν απ' το λιμό στο Κέρας της Αφρικής. Αυτά προφανώς είναι ψιλά γράμματα και «ζήτημα επιλογής» για τις Μαρίες Αντουανέτες του νεοφιλελευθερισμού και του νεομηδενισμού…

4 Σε αντίθεση με τη μυθολογία που θέλει τον Μαρξ ως άνευ όρων οπαδό της ανάπτυξης, ο ίδιος είχε καταγγείλει την καταστροφή της φύσης έναν αιώνα πριν την εμφάνιση του οικολογικού κινήματος, μιλώντας για την ανεπανόρθωτη ρήξη που έφερε ο καπιταλισμός στο «μεταβολισμό της Φύσης». Έγραφε στο Κεφάλαιο: « Κάθε πρόοδος στην κεφαλαιοκρατική γεωργία είναι πρόοδος ,όχι μόνο στην τέχνη της εκμετάλλευσης του εργαζομένου, αλλά και στην τέχνη απογύμνωσης του εδάφους.Κάθε πρόοδος στην τέχνη της προσωρινής αύξησης της γονιμότητας του είναι πρόοδος στην καταστροφή των μόνιμων πηγών γονιμότητας. Όσο περισσότερο μια χώρα[…] αναπτύσσεται στη βάση της μεγάλης βιομηχανίας, τόσο πιο γρήγορα ολοκληρώνεται αυτή η διαδικασία καταστροφής» (1867). Ο Ένγκελς εννιά χρόνια αργότερα έγραφε: «Εν συντομία, το ζώο χρησιμοποιεί μονάχα τη φύση και της προκαλεί αλλαγές απλά με την παρουσία του. Ο άνθρωπος τη μεταβολίζει και τη χρησιμοποιεί για τους σκοπούς του, κυριαρχεί πάνω της με την εργασία […] Ας μην κολακευόμαστε όμως και πολύ με τις ανθρώπινες νίκες πάνω στη φύση. Για κάθε τέτοια νίκη, η φύση εκδικείται. Κάθε μια απ' αυτές τις νίκες έχει, σε πρώτο χρόνο, συνέπειες που έχουμε υπολογίσει, αλλά σε δεύτερο και τρίτο χρόνο έχει εντελώς απρόβλεπτα αποτελέσματα[..] Κι έτσι κάθε βήμα μας θυμίζει ότι καθόλου δεν κυριαρχούμε πάνω στη φύση,

που βιώνουμε σήμερα είναι αδιαχώριστο τμήμα της καθολικής και γενικευμένης συστημικής σήψης. Πέρα από τη σταθερή και αμετακίνητη καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος για τη διατήρηση ενός ενεργοβόρου τρόπου ζωής που αντιστοιχεί στον "μετα- προτεσταντικό" υπερκαταναλωτικό δυτικό καπιταλισμό, βλέπουμε και μια αλυσίδα μικρών ή μεγάλων οικολογικών κρίσεων που προκαλούνται από τη συμπίεση του κόστους παραγωγής, επομένως από το δραστικό περιορισμό των μέτρων ασφαλείας, χάριν της μέγιστης δυνατής κεφαλαιοκρατικής κερδοφορίας. Ο βωμός της, με κάθε μέσο, αμετροφαγίας των αφεντικών απαιτεί και τις απαραίτητες θυσίες: το πυρηνικό «ατύχημα» στη Φουκοσίμα της Ιαπωνίας και η έκρηξη σε πλωτή δεξαμενή της Ιαπωνίας και η έκρηξη σε πλωτή δεξαμενή της Β.Ρ. στον κόλπο του Μεξικού είναι δύο πρόσφατα δείγματα. Στον ίδιο βωμό εκπορνεύεται και η σύγχρονη ιερόδουλη Επιστήμη, με την ολοκληρωτική της υπαγωγή στο Κεφάλαιο.

Είναι φως φανάρι: οι παρούσες αντικειμενικές συνθήκες είναι εκρηκτικές. Μόνο όσοι είναι τυφλωμένοι από την ιδεολογία (την ψευδή συνείδηση) δεν το βλέπουν. Τι γίνεται, όμως, με τον πυροκροτητή; Οι άνθρωποι δεν είναι τυφλά ενεργούμενα των αντικειμενικών συνθηκών. Είναι αυτοί οι ίδιοι που δημιουργούν την Ιστορία τους, μέσα από την πρακτική τους δραστηριότητα. Η υλική πραγματικότητα ως οργανική ενότητα των ήδη διαμορφωμένων αντικειμενικών συνθηκών και της δραστηριότητας των υποκειμένων, δεν είναι μια συνθήκη αιώνια και αμετάβλητη. Οι άνθρωποι μεταβάλλουν την πραγματικότητα που τους περιβάλλει και που μέσα της διαμορφώνονται, όχι αυθαίρετα, αλλά επενεργώντας σ' αυτήν ως ιστορικά υποκείμενα.

Οι αντικειμενικές συνθήκες είναι το έδαφος πάνω στο οποίο οι άνθρωποι ως ιστορικά /δρώντα υποκείμενα καλλιεργούν την όποια δραστηριότητα τους (ακόμα και την παθητικότητα τους!). Και η καθολική συστημική κρίση αποτελεί ένα γόνιμο έδαφος για να αναπτυχθεί μια επαναστατική δραστηριότητα του προλεταριάτου, χωρίς φυσικά αυτό να σημαίνει πως υπάρχει μια μηχανιστική κίνηση προς την Κοινωνική Επανάσταση.

Τι γίνεται, λοιπόν, σήμερα με το ιστορικό υποκείμενο[5] της σύγχρονης κοινωνικής Επανάστασης;

όπως ο κατακτητής κυριαρχεί πάνω σ' ένα ξένο λαό, μα ότι με τη σάρκα, τα κόκκαλα και τον εγκέφαλό μας ανήκουμε σ' αυτήν και βρισκόμαστε μέσα της».

5 Στην αγωνιώδη αναζήτηση του «επαναστατικού υποκειμένου» οι περισσότεροι πέσαμε στη μεταφυσική παγίδα του ορισμού ενός αμετάβλητου υποκειμένου: της εργατικής

II.

Η κρίση του κεϋνσιανισμού που ξέσπασε στις αρχές της δεκαετίας του ’70 είναι ένα σημείο καμπής για το δυτικό προλεταριάτο. Κατά σατανική σύμπτωση η κρίση του 1973 ξέσπασε ακριβώς εκατό χρόνια μετά την έναρξη της Μεγάλης Ύφεσης, η οποία διήρκησε 23 ολόκληρα χρόνια! Τότε ο δυτικός καπιταλισμός διασώθηκε μέσω του ιμπεριαλισμού και αποικιοκρατικής επέκτασης. Τη δεκαετία του 1970 η απάντηση του Κεφαλαίου ήρθε μέσα από τη νεοφιλελεύθερη επίθεση, που κορυφώθηκε μετά την οριστική κατάρρευση του γραφειοκρατικού κρατικού καπιταλισμού (1989-91). Η αντικατάσταση του συγκεντρωτικού φορντικού μοντέλου παραγωγής με τη δύσκαμπτη πυραμιδική ιεραρχία του, από τον μεταφορντισμό με τις “ευέλικτες” μεθόδους, μετέβαλλε άρδην το έδαφος πάνω στο οποίο αναπτύσσονταν η προλεταριακή ανταρσία, διαφοροποιώντας ταυτόχρονα και τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προλεταριάτου.

Ο μεταφορντισμός με την ελαστικοποίηση της εργασίας δημιούργησε μια αναλώσιμη εργατική τάξη καταδικασμένη να ζει μεταξύ εργασίας και ανεργίας (πληρωμένης και απλήρωτης μιζέριας) και υπερεκμετάλλευσης: «το ιδανικό θα ήταν η εξασφάλιση απόλυτης, ει δυνατόν, “ευελιξίας” με τον εκφυλισμό της εργατικής τάξης σε ασπόνδυλη “μάζα” ατομικών πωλητών εργατικής δύναμης, μοναχικών ξένων σ’ ένα τυφλό αγώνα επιβίωσης “όλων ενάντιων όλων”. Φυσικά αυτό το ιδανικό απέχει πολύ από το να έχει επιτευχθεί, ή και πιθανότατα δε θα ολοκληρωθεί ποτέ. Ως τάση, όμως, έχει σημειώσει σοβαρά βήματα και αποτελεί μια από τις κύριες, υλικές βάσεις της απολυταρχικής μορφής».[6]

τάξης στο μαρξισμό ή των ίδιων των «επαναστατών» στον αναρχοατομικισμό (σπουδαία ανακάλυψη να ορίζεις τον ίδιο τον εαυτό σου ως επαναστατικό υποκείμενο!). Το ίδιο πράξαμε κι εμείς όταν στο αυτοκριτικό κείμενο του 7ου τεύχους ορίσαμε ως επαναστατικό υποκείμενο το «επαναστατικό υποκείμενο» γενικά κι αόριστα. Υπάρχουν εν δυνάμει και εν ενεργεία υποκείμενα. Το προλεταριάτο είναι δυνάμει επαναστατικό υποκείμενο, λόγω των ίδιων των συνθηκών της ύπαρξής του. Μετατρέπεται σε εν ενεργεία υποκείμενο εκείνο το τμήμα του (ως άτομα, ως ομάδες και ως τάξη την ίδια στιγμή) όταν ενεργοποιεί την λανθάνουσα επαναστατικότητα του και από αντικείμενο της παραγωγής και αναπαραγωγής του καπιταλισμού, μετατρέπεται σε υποκείμενο της επανάστασης, από τάξη καθεαυτή γίνεται τάξη διεαυτή. Αυτή είναι και η αναγκαία μετάβαση για την καταστροφή κάθε τάξης, άρα και κάθε ιεραρχίας.

6 Βλ Πέτρος Παπακωνσταντίνου: «Το χρυσό παραπέτασμα: η γέννηση του ολοκληρωτικού καπιταλισμού» εκδ. Α.Α. Λιβάνη

Η συγκεντρωτική εργασία στο φορντισμό, παρά τον υψηλό βαθμό ενσωμάτωσης της εργατικής τάξης, συνένωνε τους εργαζόμενους εναντίον της. Η αναδιάρθρωση της παραγωγής, όμως, κατακερμάτισε σε μεγάλο βαθμό το εργατικό προλεταριάτο, μείωσε τη συγκέντρωση ανά εργασιακό χώρο, διαλύοντας σταδιακά το μαζικό εργατικό κίνημα που άκμασε τις προηγούμενες δεκαετίες. Η αντικατάσταση του εργάτη- μάζα του φορντισμού, με τα ισχυρά συνδικάτα, τα δυνατά διαπραγματευτικά όπλα και τη συλλογική / ταξική κουλτούρα, από το μεμονωμένο εργάτη-λάστιχο του αποκεντρωμένου μεταφορντισμού, οδήγησε στη σταδιακή κατάργηση των συλλογικών διαπραγματεύσεων (αλλά και του ξεπεράσματος τους, που εμφανίστηκε στη δεκαετία του 60 και 70 ως "άρνηση εργασίας"): "ελεύθερος"ο εργάτης πλέον πουλάει την εργατική του δύναμη "διαπραγματευόμενος" με τον καπιταλιστή ως μεμονωμένο άτομο. Ακόμα και τα ρεφορμιστικά ή κίτρινα συνδικάτα απαξιώνονται, ο ρόλος τους μειώνεται στην τυπική επικύρωση προαποφασισμένων επιλογών. Η τελευταία νησίδα παλαιού τύπου ρεφορμιστικού συνδικαλισμού, αυτή του δημόσιου τομέα κατεβάζει κι αυτή τα βρακιά αμαχητί. Φυσικά, δε θρηνούμε τη χρεοκοπία του συνδικαλισμού. Η χρεωκοπία όμως αυτή δε προήλθε από τ' αριστερά, από το επαναστατικό προλεταριάτο, αλλά από τα δεξιά, από τη νεοφιλελεύθερη επίθεση.

Ο εργάτης πια δεν αντιμετωπίζει, μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, τον εαυτό του ως τάξη, αλλά ως απλό ξεκομμένο άτομο, ως μεταφυσικό / καθαρό άτομο. Δεν αντιμετωπίζει το αφεντικό του ως τάξη εναντίον τάξης, αλλά ως άτομο εναντίον τάξης. Ακόμα και η "άρνηση εργασίας" άρχισε να εμφανίζεται πλέον μοναχά ως ατομική λύση εξόδου από τη μισθωτή σχέση και όχι ως πολυπλόκαμη διαδικασία κατάργησης της μισθωτής εργασίας από τη συλλογική προλεταριακή δράση.

Η απαξίωση του εμπορεύματος- Εργατική Δύναμη κρύβει κι έναν τεράστιο κίνδυνο για το ίδιο το Κεφάλαιο: μια κρίσης υπερπαραγωγής / υποκατανάλωσης. Για την αποφυγή μιας τέτοιας κρίσης το Κεφάλαιο αύξησε δραστικά τη διαθεσιμότητα πίστωσης για το δυτικό προλεταριάτο, γεννώντας μια συνακόλουθη κουλτούρα υπερκατανάλωσης μέσω δανεισμού[7]. Το εύρημα δεν ήταν καινούργιο. Τη δεκαετία του 1920 το

7 Εδώ θα πρέπει να αποφύγουμε μια ηθικίστικη κριτική του καταναλωτισμού, που ουσιαστικά προτάσσει έναν ασκητισμό που ταιριάζει σε μια φεουδαρχική νοοτροπία. Δεν υπάρχει τίποτε το κακό στην κατανάλωση αξιών χρήσης. Το ζήτημα είναι με ποιους

Κεφάλαιο θέλησε ν' αντικαταστήσει τον παραδοσιακό "προτεσταντικό" καπιταλισμό του συντηρητισμού και της αποταμίευσης με την κουλτούρα της ξέφρενης κατανάλωσης. Οι αιτίες ήταν περίπου οι ίδιες : στοκ εμπορευμάτων συσσωρευόταν στις αποθήκες και στα εργοστάσια και έπρεπε οπωσδήποτε να πωληθούν. Η επικοινωνιακή επίθεση ξεκίνησε: «το μυστικό της οικονομικής ευμάρειας είναι η οργανωμένη δημιουργία της μη ικανοποίησης», έλεγε ο Τσαρλς Κέτεριγκ της Τζένεραλ Μότορς. «Οι πολυτέλειες για τους εύπορους πρέπει να μεταβληθούν σε ανάγκες για τις φτωχότερες τάξεις», συμπλήρωνε η Χέιζελ Κιρκ. Οι επιχειρήσεις ξεκινούν οι ίδιες να δημιουργούν τις ανάγκες που θέλουν να καλύψουν: «όταν έχεις το εμβόλιο ανακαλύπτεις τη βλογιά για να το πουλήσεις»[8], έλεγε ο αμερικάνος οικονομολόγος Τζων Γκαλμπρέιθ. Ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα κατασκευασμένης ανάγκης είναι η coca cola, η οποία μετατράπηκε από φαρμακευτικό σκεύασμα για τον πονοκέφαλό, στο πιο διάσημο αναψυκτικό του πλανήτη!

Η μεγέθυνση της αγοραστικής δύναμης που θα λειτουργούσε ανασταλτικά για το ξέσπασμα μιας κρίσης υπερπαραγωγής έγινε μέσω της καταναλωτικής πίστης: η αγορά με δόσεις μετατράπηκε σε εθισμό. Το "πείραμα" όμως, έληξε άδοξα μετά το κραχ του 1929.

Η σύγχρονη εφαρμογή της διέγερσης της κατανάλωσης μέσω του δανεισμού μπορεί να κάλυψε για ένα μεγάλο διάστημα τον ορατό κίνδυνο μια κρίσης που θα προκαλούσε η απαξίωση του εμπορεύματος- Εργατική δύναμη, αλλά το έκανε μόνο προσωρινά. Απλώς μετατόπισε την κρίση: «Ο υπερβολικός δανεισμός νοικοκυριών κι επιχειρήσεων, χαρακτηριστικός σε εποχές οικονομικής άνθησης, μετατρέπει τη συσσώρευση σε υπερσυσσώρευση. Οι κρίσεις αναστέλλονται, μόνο για να εκδηλωθούν πιο βίαια. Τα διογκούμενα χρέη επιχειρήσεων και νοικοκυριών εγκυμονούν το "φαινόμενο ντόμινο" των αλυσιδωτών χρεοκοπιών εμπόρων και τραπεζών, με αντίκτυπο σε όλη την οικονομία». Τα επισφαλή δάνεια χαμηλής φερεγγυότητας δημιούργησαν ένα φαύλο κύκλο, προκαλώντας

όρους γίνεται αυτή. Στον καπιταλισμό είναι οι άνθρωποι που καταναλώνονται απ' τα εμπορεύματα…

8 Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα με το τεράστιο αλισβερίσι με τα εμβόλια του ιού της «γρίπης των χοίρων». Κάποτε ο Ιονέσκο, με μια δόση υπερβολής, αλλά και μια δόση αλήθειας, έγραφε στο «Ρινόκερο»: «Ζαν: Οι γιατροί εφευρίσκουν αρρώστιες που δεν υπάρχουν». Μπερενζέ: «Μπορεί. Αλλά αυτές που εφευρίσκουν ξέρουν και τις γιατρεύουν».

απανωτές κρίσεις χρέους στα νοικοκυριά που αδυνατούσαν πλέον να αποπληρώσουν τα κερατιάτικα τους που τους φόρτωναν οι τράπεζες. Γι' αυτό και η κρίση του 2008 ξεκίνησε ως αδυναμία αποπληρωμής των στεγαστικών δανείων των Η.Π.Α.[9]

Παράλληλα με την πολιτική δανεισμού στο δυτικό προλεταριάτο, είχαμε και την ένταση της διεθνοποίησης του Κεφαλαίου, που έσπαγε κάθε εθνικό φραγμό. Με τη μέθοδο του outsourcing το Κεφάλαιο έσπρωξε την πιο βρώμικη πλευρά της παραγωγικής διαδικασίας στις χώρες τις περιφέρειας και στον Τρίτο Κόσμο, εκεί που θα μπορούσε ν' αντλήσει πιο εύκολη υπεραξία (σχετική και απόλυτη)[10], με πειθαρχημένη, υπάκουη και φθηνή εργατική δύναμη, ελαστικές εργασιακές σχέσεις και μηδαμινά ή αμελητέα έξοδα περίθαλψης, ασφάλισης κλπ.. αυτή η φυγή των κεφαλαίων προς χώρες με μικρότερο κόστος εργασίας (παγκόσμιο κοινωνικό ντούμπιγκ), απαξίωσε παραπέρα το εμπόρευμα- Εργατική Δύναμη της Δύσης, αλλά μετέβαλε και την οικονομική διάρθρωση των χωρών του ανεπτυγμένου καπιταλισμού.

---

9 Η κρίση των ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος (sub rimes), ουσιαστικά ξεκίνησε τον Φλεβάρη του 2007, όταν η HSBC ανακοίνωση πως εξ' αιτίας των ανεξόφλητων δανείων θα περιορίσει το κέρδος της κατά 10,5 δις δολάρια. Στις 9 Αυγούστου του 2007 ακολούθησε πανικός όταν η BNP Paribas ανακοίνωσε το πάγωμα τριών αμοιβαίων κεφαλαίων που περιέχουν sub rimes. Στις 16 Σεπτεμβρίου του 2008 η κρίση γιγαντώνεται με τη χρεωκοπία της Lehman Brothers. Πάντως, όπως αναφέρει ο Τζέιμς Κένεθ Γκαλμπρέιθ (γιος του Τζον Γκαλμπρέιθ), ήδη απ' το 2004 το FBI προειδοποιούσε ανοιχτά την κυβέρνηση για «επιδημία διαφθοράς στην αγορά στεγαστικών δανείων». Για το ίδιο θέμα, ο αμερικάνος οικονομολόγος Richard Wolff γράφει πως η κρίση: «αναπτύχθηκε απ' τα υπερβολικά επίπεδα χρέους των αμερικανών νοικοκυριών και επιχειρήσεων (κυρίως των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων). Το κλειδί στην κρίση ήταν η στασιμότητα των μισθών από τα μέσα της δεκαετίας του '70. Καθώς το κόστος του αμερικάνικου ονείρου διαρκώς αυξανόταν, ενώ δε συνέβαινε κάτι ανάλογο με τους μισθούς, τα νοικοκυριά δανειζόντουσαν πλέον όλο και περισσότερο (υποθήκες, πιστωτικές κάρτες, δάνεια για αυτοκίνητα, σπουδές). Τα χρέη συσσωρευόταν στη βάση της στασιμότητας των πραγματικών μισθών. Αυτή η μη βιώσιμη πιστωτική φούσκα έσκασε το 2007[…] Τα τεράστια κερδοσκοπικά κέρδη παρότρυναν τους χρηματοπιστωτές να δανείζονται σε ένα αυτοενισχυόμενο σπιράλ που ήταν ακόμα περισσότερο απαλλαγμένο από τα επίπεδα χρέους των νοικοκυριών πάνω στα οποία ήταν βασισμένο. Η βάση όμως κατέρρευσε, καθώς εκατομμύρια αμερικάνοι εργαζόμενοι δε μπορούσαν πλέον να αποπληρώσουν τα χρέη τους. Το ίδιο έγινε και με τις χρηματοπιστωτικές φούσκες που είχαν «χτιστεί» πάνω σ' αυτά τα χρέη» (R.Wolff: «Οι παραλογισμοί της κρίσης», Ελευθεροτυπία 11/9/2011)

10 Απόλυτη είναι η υπεραξία που αποσπάται μέσω της αύξησης του χρόνου εργασίας ή της μείωσης των μισθών, ενώ σχετική υπεραξία είναι αυτή που αποσπάται μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας (με την εντατικοποίηση, τις τεχνολογικές καινοτομίες κλπ)

Οι κενές θέσεις εργασίας στη Δύση καλύφθηκαν, εν μέρει κι όχι ολοκληρωτικά, με την υπερδιόγκωση του τριτογενή τομέα της οικονομίας.[11] Τα ενδιάμεσα κοινωνικά στρώματα, κινούμενα μεταξύ του προλεταριάτου και του Κεφαλαίου (μικροϊδιοκτήτες, μικροαστοί, αυτοαπασχολούμενοι, "εργατική αριστοκρατία" κλπ.) συγκρότησαν μια ισχυρή μικροαστική τάξη με όλη την κουλτούρα του συντηρητισμού και της αναρρίχησης που κουβαλά. Η ιδεολογία της ταξικής κινητικότητας, της ανέλιξης με το κοινωνικό ασανσέρ, κυριάρχησε όχι μονάχα στους μικροαστούς αλλά και σ' ένα μεγάλο τμήμα των κατώτερων τάξεων,[12] μια και οι κοινωνικές τάξεις δεν είναι κάστες, ούτε χωρίζονται από ιδεολογικά σινικά τείχη. Η ηγεμονία της μικροαστικής ιδεολογίας διαχύθηκε και σ' ένα σημαντικό κομμάτι του προλεταριάτου.

Ανακεφαλαιώνοντας: Όλες οι μεταβολές που ήρθαν με τη νεοφιλελεύθερη / μεταφορντική αναδιάρθρωση (κατακερματισμός του προλεταριάτου, αύξηση της πίστωσης, "φυγή" του Κεφαλαίου στη χρηματοπιστωτική σφαίρα, καπιταλιστική διεθνοποίηση, παγκοσμιοποίηση κλπ.) είχαν τρεις βασικές επιπτώσεις:

1) Αν και επέτρεψαν στο Κεφάλαιο να ξεπεράσει την κρίση της δεκαετίας του 70, δημιούργησαν ένα μοντέλο συσσώρευσης που οδήγησε νομοτελειακά στην τρέχουσα κρίση.

2)Μετέβαλλαν άρδην το έδαφος πάνω στο οποίο αναπτύσσονταν οι αγώνες του προλεταριάτου. Η συλλογική κουλτούρα αλλοιώθηκε, οι σχέσεις ταξικής αλληλεγγύης αντικαταστήθηκαν από το φιλοτομαριστικό μικροαστικό ατομικισμό. Κυριάρχησε η νοοτροπία της ατομικής λύσης στα προβλήματα και η παραδοσιακή προλεταριακή κουλτούρα της Αλληλεγγύης, της Αντίστασης και της ενεργητικότητας αντικαταστάθηκε σε μεγάλο βαθμό (αλλά όχι ολοκληρωτικά!) από τη μικροαστική κουλτούρα της κοινωνικής ανέλιξης, της παθητικότητας και του υπερκαταναλωτισμού μέσω δανεισμού.

---

11 Χαρακτηριστικά στις ΗΠΑ το 1870 υπήρχαν μόλις 3 εκατομμύρια εργαζόμενοι στον τομέα των υπηρεσιών, ενώ τη δεκαετία του 1990 ξεπέρασαν τα 90 εκατομμύρια.

12 Αν και η ταξική κινητικότητα είναι κύριο χαρακτηριστικό των μεσοστρωμάτων, ωστόσο στον ανεπτυγμένο δυτικό καπιταλισμό αφορά και την εργατική τάξη(όχι όμως στη διάσταση που της δίνουν οι διάφορες αντικοινωνιστικές ιδεολογίες των τελευταίων χρόνων)

III.

Η έκλειψη της προλεταριακής ανταρσίας, φυσικά, ήταν μερική και όχι ολική. Η νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση δεν έγινε χωρίς αντίσταση στις χώρες του καπιταλιστικού κέντρου. Ίσως το πιο χαρακτηριστικό δείγμα ήταν η άγρια απεργία των βρετανών ανθρακωρύχων, που κράτησε για έναν ολόκληρο χρόνο (1984-85). Η ήττα των ανθρακωρύχων σήμανε και την υποχώρηση του βρετανικού εργατικού κινήματος, που από τότε δεν έχει συνέλθει ολοκληρωτικά. Το 1985 η Αγγλία έζησε και τις πιο άγριες μητροπολιτικές ταραχές με αφορμή τη δολοφονία από μπάτσους μιας γυναίκας καραϊβικής καταγωγής. Χρειάστηκαν 26 ολόκληρα χρόνια για να επαναληφθούν παρόμοια γεγονότα…

Αλλά και άλλες χώρες της Ευρώπης έζησαν μητροπολιτικές ταραχές και άγριες απεργίες (Γαλλία, Ελλάδα κλπ.), ενώ στις Η.Π.Α. ο αποτυχημένος ηθοποιός και επιτυχημένος λακές του Κεφαλαίου, Ρόναλντ Ρέιγκαν καθάρισε με το εργατικό κίνημα απολύοντας σε μια νύχτα όλους τους απεργούς του συνδικάτου ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας και προσέλαβε στη θέση τους απεργοσπάστες. Από τότε το αμερικάνικο εργατικό κίνημα, ένα κίνημα με σπουδαία και ριζοσπαστική παράδοση από τον 19ο αιώνα, δεν έχει σαλέψει…

Η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση προκάλεσε και ογκώδεις διαδηλώσεις και ταραχές σε πολλά μέρη της Δύσης (Σηάτλ, Γένοβα, Πράγα, Θεσσαλονίκη), πνίγηκαν όμως στο πέλαγος των αντιφάσεων τους.

Η κατάσταση στην καπιταλιστική περιφέρεια ήταν σταθερά έκρυθμη. Βίαιες εξεγέρσεις συγκλόνισαν χώρες σαν την Αλβανία, την Ινδονησία (που είχαμε και την πτώση του δικτάτορα Σουχάρτο), τη Βολιβία, τον Ισημερινό κλπ.. στο Μεξικό είχαμε την εξέγερση των Ζαπατίστας στην Τσιάπας το 1994, χρονιά έναρξης της NAFTA, την εξέγερση στη γειτονική Οαχάκα, το 2006 που ξεκίνησε από την απεργία των δασκάλων και τις ταραχές για τις τιμές των τροφίμων το 2007. Στην Αργεντινή η νεοφιλελεύθερη φούσκα του “οικονομικού θαύματος” έσκασε το 2001, προκαλώντας εκτεταμένες ταραχές στο “λαμπερό παράδειγμα” του ΔΝΤ. Ο πρόεδρος του Ντε Λα Ρουά διέφυγε με ελικόπτερο από την Κάσα Ρουσάδα, πολιορκημένος από χιλιάδες διαδηλωτές, ενώ τρεις διαδοχικές κυβερνήσεις ανατράπηκαν από την εξέγερση, η οποία έληξε μετρώντας 27 νεκρούς.

Βλέπουμε λοιπόν πως η περίοδος της νεοφιλελεύθερης επίθεσης δεν ήταν και τόσο ειρηνική, όσο την παρουσιάζουν οι διάφοροι καλοθελητές. Άλλωστε, η περίοδος ανάμεσα το 1970 και το 2008 κάθε άλλο παρά σταθερή υπήρξε στο οικονομικό επίπεδο: 124 τραπεζικές και 208 νομισματικές κρίσεις, καθώς και 63 κρίσεις εθνικού χρέους δημιούργησαν έδαφος για την ανάπτυξη τέτοιων εξεγέρσεων. Η κρίση στο Μεξικό το '94, η ασιατική κρίση του '97-98, η ρωσική και βραζιλιάνικη κρίση το '98, η αργεντίνικη '99-2001 πυροδότησαν εντάσεις στις χώρες της καπιταλιστικής περιφέρειας. Εκεί θα ήταν άστοχο να μιλήσει κανείς για έκλειψη της προλεταριακής ανταρσίας. Στη δύση όμως τα πράγματα ήταν λίγο διαφορετικά. Όταν το 2001 στις ΗΠΑ έσκασε η χρηματιστηριακή φούσκα και οι αποταμιευτές έχασαν τα 2/3 των καταθέσεων τους, δεν άνοιξε ρουθούνι. Το ίδιο έγινε και στην Ελλάδα δυο χρόνια νωρίτερα. Οι αντιστάσεις του κατακερματισμένου προλεταριάτου μετά την ήττα της δεκαετίας του '80, ολοένα και αραιώνουν (επαναλαμβάνουμε: χωρίς όμως να εξαφανίζονται ολότελα). Η κρίση όμως στην καρδιά του καπιταλισμού είναι ένα σημείο καμπής. Το κεφάλαιο για να γλυτώσει το τομάρι του, για να ανοίξει ένα νέο κύκλο συσσώρευσης, επιτίθεται με πρωτοφανή λύσσα, όχι μόνο εναντίον του παγκόσμιου προλεταριάτου, αλλά και εναντίον και των δυτικών μεσοστρωμάτων που εξέθρεψε και γιγάντωσε, για να τα συμπιέσει και να τα προλεταριοποιήσει.[13] Ο κοινωνικός- ταξικός ανταγωνισμός ολοένα και οξύνεται στις καπιταλιστικές μητροπόλεις, με κάθε αφορμή: η εξέγερση της νεολαίας και του επισφαλούς προλεταριάτου στην Ελλάδα του '08 και οι διαρκείς απεργιακές συγκρούσεις (είτε σε κλαδικό επίπεδο, είτε σε κεντρικό, όπως με την απόπειρα εισβολής στο κοινοβούλιο στις 5 Μάη του 2010), οι φοιτητικές ταραχές σε Αγγλία, Ιταλία και Γαλλία, οι ογκώδεις διαδηλώσεις και συγκρούσεις στη Γαλλία[14] με αφορμή το ασφαλιστικό, οι απαγωγές αφε-

---

13 Βλέπουμε στην Ελλάδα ιδιαίτερα βίαιους αγώνες συμπιεσμένων μεσοστρωμάτων, όπως και των ιδιοκτητών φορτηγών το καλοκαίρι του 2010 και των ιδιοκτητών ταξί το καλοκαίρι του 2011. Σ' αυτές τις κατηγορίες υπάρχει μια έντονη διαστρωμάτωση ανάμεσα στους φτωχότερους αυτοαπασχολούμενους και τους πιο εύπορους , οι οποίοι κατέχουν πολλές άδειες φορτηγών ή ταξί. Οι πρώτοι είναι αυτοί που αγωνίστηκαν πιο μαχητικά, συγκρουόμενοι με μπάτσους, καταστρέφοντας γραφεία βουλευτών και ξυλοκοπώντας το Σεπτέμβρη του 2010 στη ΔΕΘ τον πρόεδρο του ΕΒΕΑ Μίχαλο. Οι δεύτεροι κατέχοντας τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία ξεπούλησαν τους αγώνες, μιας και μπορούν πιο εύκολα να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες που δημιουργεί το άνοιγμα των επαγγελμάτων τους.

14 Ανάμεσα σ' ένα σωρό από μαλακίες, ο ευρωβουλευτής των πρασίνων και πρώην αναρ-

ντικών και διευθυντικών στελεχών στη Γαλλία και το Βέλγιο, οι ογκώδεις διαδηλώσεις σε διάφορες χώρες (από την Ουγγαρία ως το Ισραήλ, που πρώτη φορά βιώνει τέτοιου είδους διαδηλώσεις), οι συγκρούσεις στην Ισπανία με αφορμή το κόστος της επίσκεψης του πάπα, οι βίαιες συγκρούσεις με αφορμή οικολογικά ζητήματα στη Γερμανία, τη Νάπολη της Ιταλίας, τη Λευκίμη, την Κερατέα κλπ, είναι μερικά μονάχα δείγματα της ανάδυσης μιας νέας προλεταριακής και λαϊκής ανταρσίας στο δυτικό καπιταλισμό (ή τουλάχιστο σ' ένα κομμάτι του). Αν το ξέσπασμα του ελληνικού Δεκέμβρη αιφνιδίασε την ευρωπαϊκή αστική τάξη αναγκάζοντας μέχρι και τον τερατώδη νάνο Σαρκοζί να αποσύρει όπως- όπως την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση φοβούμενος το φαινόμενο ντόμινο, ο αγγλικός Αύγουστος όχι μόνο την αιφνιδίασε, αλλά και τη σόκαρε. Το σύνθημα των ελλήνων εξεγερμένων : «Είμαστε εικόνα από το μέλλον» αποδείχθηκε προφητικό. Όταν στις 6 Αυγούστου το '11 οι μπάτσοι δολοφόνησαν στο Τότεναμ τον 29 χρόνο Μαρκ Ντάγκαν, καραϊβικής καταγωγής και πατέρα 4 παιδιών, ξέσπασαν για 4 μέρες ιδιαίτερα άγριες ταραχές με λεηλασίες, επιθέσεις σε μπάτσους και αστυνομικά τμήματα (ακόμα και με όπλα!) καταστροφές κτηρίων, εμπρησμούς καταστημάτων, αλλά και 4 νεκρούς πολίτες που θέλησαν να εμποδίσουν τις ταραχές. Η αγγλική κυβέρνηση θέλησε να τα ρίξει όλα στις συμμορίες των δρόμων, αλλά και η ανθρωπογεωγραφία των περίπου 1600 συλληφθέντων άλλα μάρτυρα. Γράφει η Le Monte: «τα θεμελιώδη αίτια των ταραχών στη Βρετανία είναι ίδια μ' αυτά των ταραχών στα παριζιάνικα μπανλιέ το 2005. Είναι η εξέγερση των ξεχασμένων μιας κοινωνίας που δε μπορεί πια να τους προσφέρει μια θέση κι ένα μέλλον. Ιδιαίτερα των νέων, σε ρήξη με το σχολείο με την οικογένεια, με τις αξίες… όπως η κυβέρνηση Ντε Βιλπέν

χικός Ντανιέλ Κον Μπεντίτ, γράφει: «Στη Γαλλία η εξέγερση των υποβαθμισμένων προαστίων το 2005 και η μεγάλη κινητοποίηση των φοιτητών εναντίον του CPE το 2006 έκαναν ορατό από τη μια το αυξανόμενο αίσθημα αποκλεισμού ενός σημαντικού στρώματος της κοινωνίας κι απ' την άλλη το αίσθημα υποβάθμισης των μεσαίων στρωμάτων, που κατά τη διάρκεια του 1980 προβάλλονταν σαν τα αγαπημένα παιδιά του συστήματος. Το χειμώνα του 2008-09 η Ελλάδα πήρε φωτά από το ξέσπασμα της οργής μιας νεολαίας υποβαθμισμένης και απελπισμένης […] Στους μήνες που έρχονται φοβάμαι κοινωνικές εκρήξεις. Ήδη στην Ισλανδία, στην Λετονία, Στη Λιθουανία οι άνθρωποι έκαναν πορείες προς τη Βουλή» (Κον Μπεντίτ: «Τι να κάνουμε;» εκδ. Κέδρος). CPE είναι ο νόμος για το συμβόλαιο πρώτης πρόσληψης των νέων, με δυσμενείς για αυτούς όρους. Να σημειωθεί πως στο διάστημα της μεγάλης ανάπτυξης στη Γαλλία, το 0,01% των πλουσίων οικογενειών αύξησαν τα εισοδήματά τους κατά 42,6%, έναντι μιας αύξησης μόλις 4,6% του 90% των λιγότερων εύπορων οικογενειακών

- Σαρκοζί το2005, έτσι και η κυβέρνηση Κάμερον το 2011 τείνει να αναγάγει τις ταραχές σε πρόβλημα εγκληματικότητας…» Λίγες μέρες μετά τις αγγλικές ταραχές, στη Γερμανία παρατηρήθηκε μπαράζ καθημερινών εμπρησμών πολυτελών αυτοκινήτων καθώς και συγκρούσεις μεταξύ νεαρών και μπάτσων στο Αμβούργο, με σημείο αναφοράς τις ταραχές στο Λονδίνο. Στις χώρες της καπιταλιστικής περιφέρειας η ταξική πάλη παίρνει ακόμα πιο άγριες μορφές, οι συγκρούσεις ολοένα και πυκνώνουν και γίνονται και πιο λυσσασμένες με καταστροφές μέσων παραγωγής και δολοφονίες αφεντικών. Οι επισιτιστικές κρίσεις μεταμορφώνονται σε "εξεγέρσεις για το ψωμί" (food riots), όπως ακριβώς γίνονται στην προ βιομηχανική Αγγλία. Οι χιλιάδες απολύσεις απαντώνται με λιντσαρίσματα αφεντικών και διευθυντικών στελεχών, η απόγνωση από τις φυσικές καταστροφές οδηγούν σε λεηλασίες και συγκρούσεις με το στρατό και την αστυνομία ,ενώ δε λείπουν και οι αγώνες με οικολογικό περιεχόμενο: στο Περού, για παράδειγμα, πέντε προλετάριοι σκοτώθηκαν τον Ιούνη του 2011 σε ταραχές εναντίον πολυεθνικών εταιριών εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων της χώρας. Τις ίδιες μέρες με τις αγγλικές ταραχές, σημειώθηκαν εξίσου σφοδρές ταραχές και στη Χιλή, μετά από διαδήλωση 10.000 φοιτητών και μαθητών ,στις 8 Αυγούστου το 2011, οι συγκρούσεις επαναλήφθηκαν λίγες μέρες αργότερα ενώ ταυτόχρονα απεργούσαν μεταλλωρύχοι.[15] Σκληροί οικολογικοί αγώνες αναπτύχθηκαν επίσης στη Νότια Παταγονία, εναντίων της κατασκευής υδροηλεκτρικών φραγμάτων και στη Βόρεια Χιλή, εναντίον ενός εργοστασίου παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Συγχρόνως, συνεχίζεται και η σταθερή αντίσταση των ινδιάνων Mapoutse εναντίον του χιλιανικού κράτους. Ακόμα και 33 "ήρωες" ανθρακωρύχοι, που στις πλάτες τους παίχτηκε ένα θλιβερό τηλεοπτικό σώου διάσωσης, δέχτηκαν επίθεση με πέτρες και ντομάτες από άλλους προλετάριους, που τους κατηγορούσαν για κολλητιλίκια με την κυβέρνηση και προδοτική εξαργύρωση της περιπέτειας τους. Και σε άλλες χώρες, όπως το Μπαγκλαντές, το Κασμίρ, τη Μοζαμβίκη, την Κόστα Ρίκα, τη Νότιο Αφρική, την Κίνα, την Ινδία, την Αλγερία κλπ. ξεσπούν μικρές ή μεγαλύτε-

15 Στις 25 Αυγούστου κατά τη διάρκεια διαδήλωσης μαθητών, φοιτητών και εργατών, οι μπάτσοι σκότωσαν ένα 16χρονο μαθητή, πυροδοτώντας νέες ταραχές. Η δολοφονία αυτή έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια των μαζικών διαδηλώσεων (περίπου 600.000 άτομα) στο πλαίσιο της 48ωρης πανεθνικής απεργίας. Κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων 6 μπάτσοι τραυματίστηκαν από πυροβολισμούς (σύνολο 42 μπάτσοι τραυματίες), στήθηκαν οδοφράγματα, έγιναν επιθέσεις σε απεργοσπάστες, σπάστηκαν 270 λεωφορεία, πυρπολήθηκε μια αμαξοστοιχία, προκλήθηκαν ηλεκτρικά μπλακ άουτ και λεηλατήθηκαν δημοτικά γραφεία.

ρες εξεγέρσεις, αφού το προλεταριάτο μάχεται πλέον για την αναπαραγωγή της ίδιας τους της ζωής. Στη Γουαδελούπη[16] μετά την κήρυξη γενικής απεργίας στις 20 Ιανουαρίου του 2009, ξέσπασαν συγκρούσεις με την αστυνομία, εμπρησμοί και λεηλασίες, σε μια εξέγερση που κράτησε για 44 μέρες και εξαπλώθηκε και στην υπόλοιπη καραϊβική. Στην Κίνα[17] οι προλετάριοι ξεσπούν εξίσου άγρια εναντίον των πλούσιων και των κρατικών αρχών. Ο κινέζος διανοούμενος Yu Jianrong αναφέρει: «στις 24 Ιουλίου 2009 κατά τη διάρκεια μιας απεργίας στην εταιρία Tonghua Iron and steel δολοφονήθηκε ο γενικός διευθυντής. Ο Chen [ο γενικός διευθυντής] ανακοίνωσε ότι οι περισσότεροι εργαζόμενοι θα απολύονταν σε τρεις μέρες, σύμφωνα με την ανακοίνωση της αστυνομίας. Όταν τους ανακοίνωσε ότι ο αριθμός των εργαζόμενων θα μειωθεί από 30.000 σε 5.000 και απαίτησε να γυρίσουν αμέσως στη δουλειά τους, το πλήθος εξεράγει από θυμό… χτυπημένος από τους εργάτες, ο Chen Guojun πέθανε την ίδια νύχτα. Τρεις μέρες αργότερα ο όμιλος Jianlong Stell ανακοίνωσε την ακύρωση της εξαγοράς του εργοστασίου… οι εργάτες πολλών πρώην κρατικών επιχειρήσεων σε πολλά μέρη άρχισαν να φωνάζουν συνθήματα σχετικά μ' αυτό το γεγονός. Ένα από αυτά ήταν : "τι κάναμε στο μεγάλο αφεντικό της Tonghua που ήταν κακό". Αυτό τρομοκράτησε πολλά διευθυντικά στελέχη των πρώην κρατικών επιχειρήσεων που επιχειρούσαν αναδιάρθρωση και άρχισαν να μην εμφανίζονται στη δουλειά. Γιατί φοβούνται να μην τους σκοτώσουν». Τα περιστατικά αυτά κάθε άλλο παρά μεμονωμένα είναι: «Οι ταραχές ξεκινούν ξαφνικά και τελειώνουν ξαφνικά… Ένα ακόμα χαρακτηριστικό τους είναι ότι πρόκειται για εντελώς ανεξέλεγκτες καταστάσεις. Ξυλοδαρμοί, σπασίματα, λεηλασίες, κα-

16 Τα στοιχεία για τα γεγονότα στην Καραϊβική και αρκετά απ' τα στοιχεία για την Κίνα και τις αραβικές χώρες έχουν αντληθεί απ' το 4ο και 5ο τεύχος του Blaumachen.

17 Η «κομμουνιστική» Κίνα μπήκε στο δρόμο της καπιταλιστικής ανάπτυξης το 1978, με τη συνεργασία του "Κ" Κ Κίνας του Ντεγκ Σιάο Πιγκ, με τον ηγέτη της νεοσυντηρητικής Σχολής του Σικάγου Μίλτον Φρίντμαν. Ο Φρίντμαν υπήρξε και φίλος και στενός συνεργάτης του δικτάτορα της Χιλής Πινοσέτ. Η Κίνα σήμερα είναι η δεύτερη σε μέγεθος οικονομία, ξεπερνώντας την Ιαπωνία, καθώς και ο μεγαλύτερος πιστωτής των ΗΠΑ. Η Κίνα διαθέτει 100 εκατομμύρια βιομηχανικούς εργάτες, αλλά και δεκάδες εκατομμύρια εφεδρικό βιομηχανικό στρατό νομαδικών εργατών, εξ' αιτίας της εσωτερικής μετανάστευσης. Χωρίς μόνιμη κατοικία, ασφαλιστικά δικαιώματα κλπ, ο βιομηχανικός εφεδρικός στρατός συμπιέζει προς τα κάτω τα μεροκάματα δημιουργώντας τις απαραίτητες συνθήκες καπιταλιστικής συσσώρευσης. Σχετικά με το ρόλο της Κίνας, γράφει ο Π. Παπακωνσταντίνου: «Η Κίνα λειτούργησε ως προσωρινή βαλβίδα εκτόνωσης της κρίσης υπερσυσσώρευσης με την απορρόφηση πλεοναζόντων κεφαλαίων της Δύσης και της προσέφερε έναν παγκόσμιο, εφεδρικό, βιομηχανικό στρατό εργασίας».

ψίματα, πράξεις αυτού του είδους συμβαίνουν σε αυτές τις περιπτώσεις. Φέτος [2009] έχουν συμβεί αρκετά τέτοια γεγονότα». Οι προλετάριοι με κάθε δυνατή αφορμή καταστρέφουν εργοστάσια, κρατικά κτήρια και αστυνομικά τμήματα. Λεηλατούν εμπορικά καταστήματα, συγκρούονται με την εθνοφρουρά και εισβάλλουν σε κατοικίες στελεχών του: "Κ".Κ. της Κίνας που πουλάνε τις κοινοτικές γαίες.

Τον Ιούνη του 2010 οι σκληροί ταξικοί αγώνες αποκρυσταλλώθηκαν εντός του κυρίαρχου συστήματος με σημαντικές μισθολογικές αυξήσεις μέχρι 30%[18]. Ωστόσο η εντεινόμενη επισφαλοποίηση οδηγεί σε μια εκ νέου κατάσταση λαϊκού ξεσηκωμού: «Καθώς οι συγκρούσεις θα εντείνονται η κοινωνική πίεση θα γίνεται ολοένα και μεγαλύτερη. Όταν ο καθένας θα αισθάνεται ότι δεν υπάρχει διέξοδος όλων των ειδών οι κοινωνικές δυνάμεις θα αναζητούν μια συμβιβαστική λύση. Αν δε γίνει εφικτό να βρεθεί κάποιος συμβιβασμός, ο κοινωνικός ξεσηκωμός θα καταστρέψει εντελώς την κοινωνική τάξη» (Yu).

Η μεγάλη έκπληξη όμως για τη δυτική κοινωνία ήρθε από τους άραβες, οι οποίοι ως πρότινος εμφανιζόταν μέσα από τα μυωπικά γυαλιά του οριενταλισμού, είτε ως παραδείγματα παθητικότητας, εθελοδουλίας και μοιρολατρίας, είτε ως καρικατούρες φανατικών "τρομοκρατών". Το αραβικό προλεταριάτο με τη μαχητικότητά του και το ελπιδοφόρο πείσμα έχει βάλει τα γυαλιά στο διστακτικό και αναβλητικό δυτικό προλεταριάτο. Αν και ιδεολογικοί μηχανισμοί της ενσωματωμένης Αριστεράς, που ανακυκλώνουν διαρκώς την εμετική κουλτούρα του καρπαζοεισπράκτορα, εμφανίζουν την αραβική εξέγερση ως "ειρηνική επανάσταση" και εμπνέονται ηλίθια συνθήματα στα πλαίσια αυτής της στρεβλής ανάγνωσης (βλ. Αυγή: Με ένα φύσημα θα τους διώξουμε!), εντούτοις η εξέγερση που ξεκίνησε με την αυτοπυρπόληση του μικροπωλητή Μοχάμετ Μπουαζίζι στην Τύνιδα στις 16 Δεκέμβρη του 2010, γρήγορα μετατράπηκε σε ένα βίαιο ταξικό ξέσπασμα. Οι βανδαλισμοί στην Τυνησία κοστολογούνται γύρω στα 400.000.000 δηνάρια, σύμφωνα με τον πρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου του συνδέσμου βιομηχανίας και εμπορίου! Γρήγορα η εξέγερση εξαπλώθηκε και στην Αίγυπτο, στο Μπαχρέϊν και

---

18 Το ζήτημα δεν είναι φυσικά ένα απλό πλασάρισμα με ευνοϊκούς όρους στις υπάρχουσες κοινωνικές σχέσεις. Όπως έλεγε κι ο γερό Κάρολος: «Μια αύξηση στους μισθούς απλώς σημαίνει ότι το μήκος και το Βάρος της χρυσής αλυσίδας, που έχει ήδη σφυρηλατήσει για λογαριασμό του ο μισθωτός εργάτης, επιτρέπεται να χαλαρώσει λιγάκι».

άλλες αραβικές χώρες, με ταραχές, λεηλασίες, σαμποτάζ, επιθέσεις σε αστυνομικά τμήματα και φυλακές, απελευθερώσεις κρατουμένων, μπλοκάρισμα της παραγωγής, εμπρησμούς δημόσιων κτηρίων: αυτή είναι η "ειρηνική επανάσταση"! Όσο για τη Συρία, την Υεμένη και τη Λιβύη, εκεί η "ειρηνική επανάσταση" πήρε και ένοπλη μορφή... αν και το αραβικό προλεταριάτο διακατέχεται από αστικοδημοκρατικές αυταπάτες, η θρυαλλίδα για το ξέσπασμα της εξέγερσης δεν ήταν καθαρά πολιτική: «εκείνο που λιγότερο λέγεται από τους διεθνείς σχολιαστές αλλά είναι το πιο προφανές και αδιαμφισβήτητο, είναι ότι ο πυροδοτικός παράγοντας των εξεγέρσεων στάθηκε η παγκόσμια οικονομική κρίση. Και αυτή ήτανε αποτέλεσμα των στρατών της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης ή, όπως θα ήταν σωστότερο να λέμε, του ραγδαία παγκοσμιοποιημένου ολοκληρωτικού καπιταλισμού», γράφει ο Φώτης Τερζάκης[19]. Και ο Κώστας Βεργόπουλος: «όμως, σε κάθε περίπτωση, παρασιωπήθηκε ότι τα καθεστώτα που τώρα καταρρέουν, έπειτα από πρωτοφανή και λαϊκό ξεσηκωμό, αποτελούσαν αναπόσπαστα τμήματα και αναγκαία συμπληρώματα της παγκόσμιας τάξης με τη μορφή που αυτή εμφανίστηκε κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες. Τόσο η Τυνησία, όσο και η Αίγυπτος είχαν μετατραπεί σε χώρες μεταεγκατάστασης των μητροπολιτικών κεφαλαίων, που εγκατέλειψαν τις ευρωπαϊκές χώρες και επενδύοντο εκεί όπου το κόστος εργασίας εθεωρείτο ανταγωνιστικότερο. Οι εργατικοί μισθοί στις χώρες αυτές δεν υπερέβαιναν τα 50 δολάρια το μήνα, ενώ οι εξαγωγές τους κατέκλυζαν τις ευρωπαϊκές αγορές. Τα εξωστρεφή οικονομικά υποδείγματα είχαν επιβληθεί στις χώρες αυτές από τις δυτικές πολυεθνικές εταιρείες, με σύμπραξη των τοπικών ολιγαρχιών».[20]

Σειρές κρατών του αραβικού κόσμου την τελευταία δεκαετία δέχτηκαν τα χάδια του ΔΝΤ και ο επικεφαλής του ταμείου Ντομινίκ Στρως Καν μιλούσε για το «οικονομικό θαύμα» της Τυνησίας, λίγες μόνο μέρες πριν ξεσπάσει η εξέγερση. Η πραγματικότητα ήταν τόσο ξεροκέφαλη που δεν πίστεψε ούτε καν την έκθεση των γαλλικών μυστικών υπηρεσιών προς τον Σαρκοζί, που μιλούσε για την υποδειγματική σταθερότητα της Τυνησίας! Τα ίδια έγιναν και στην Αίγυπτο, με την παγκόσμια τράπεζα να δίνει συγχαρητήρια στον Μουμπάρακ και τις αμερικάνικες

---

19 Βλ Πανοπτικόν, τεύχος 15

20 Βλ Κ.Βεργόπουλος: «Μετά το τέλος» Α.Α. Λιβάνη

μυστικές υπηρεσίες να πίνουν νερό στο όνομα της οικονομικής ανάπτυξης (κατά μέσο όρο 5% στα έτη 1998-2008 και στις δύο χώρες).

Οι εξεγέρσεις ουσιαστικά ξεκίνησαν ως food riots στην Αλγερία, με συγκρούσεις με τους μπάτσους και λεηλασίες εναντίον της αύξησης των τιμών των τροφίμων. Η αλγερινή κυβέρνηση υποχώρησε και ανακάλεσε τις αυξήσεις, αλλά η αρχή έγινε. Η ανάλογη εξέγερση στην Τυνησία ανέτρεψε τον δικτάτορα Μπεν Άλι και επέκτεινε την εξέγερση σε ολόκληρο σχεδόν τον αραβικό κόσμο.[21] Οι συγκρούσεις πήραν τη μορφή ανοιχτών εμφύλιων πολέμων με το δυτικό υπεριμπεριαλισμό να κάνει οτιδήποτε περνά από το χέρι του για να χαλιναγωγήσει τις εξεγέρσεις και να τις από-ριζοσπαστικοποιήσει, είτε με το καρότο, είτε με το μαστίγιο. Έτσι ενώ στη Λιβύη επιχειρεί ως «υπερασπιστής» των εξεγερμένων και τους καπελώνει εγκαθιστώντας μια δυτικόφιλη κυβέρνηση ανδρείκελων, ταυτόχρονα στο Μπαχρέιν στέλνει τους σαουδάραβες συμμάχους για την καταστολή της εξέγερσης και την υπεράσπιση της δυτικόφιλης δυναστείας των Χαλίφα!

Η αραβική εξέγερση όμως μας δείχνει, όχι μονάχα τις δυνατότητες, αλλά και τα όρια του λαϊκού ξεσπάσματος, όταν απουσιάζει ένα συγκροτημένο και διάχυτο επαναστατικό κίνημα. Ο αυθορμητισμός των «μαζών» ή του «πλήθους» στοχοποιεί βασικά το πολιτικό εποικοδόμημα, χωρίς να εμβαθύνει τη δράση του εναντίον της καπιταλιστικής δομής, προτάσσοντας τη μια μορφή του κράτους (την αστικοδημοκρατική), εναντίον της δικτατορικής μορφής. Αν και οι επιθέσεις εναντίον τραπεζών και οικονομικών στόχων δείχνουν ξεκάθαρα τον ταξικό χαρακτήρα των ταραχών[22], ωστόσο η εξέγερση δε φτάνει στο σημείο να αμφισβητεί τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής και την ολότητα των υπαρχουσών εξουσιαστικών κοινωνικών σχέσεων.

21 Είναι εντυπωσιακή η εξάπλωση των εξεγέρσεων με τη χρήση νέων τεχνολογιών. Το διαδίκτυο έπαιξε ανάλογο ρόλο με τους σιδηρόδρομους στη μεξικάνικη επανάσταση: συνένωσε τις διάσπαρτες τοπικές εξεγέρσεις σε μια πανεθνική επανάσταση.

22 «Στην Τυνησία το επαναστατημένο πλήθος γκρέμισε τις πύλες του φυλασσόμενου τουριστικού θέρετρου Hammanet, πυρπόλησε την έπαυλη ενός γνωστού καπιταλιστή μέλους της οικογένειας του Μπεν Αλί, έκαψε τράπεζες κι αστυνομικά τμήματα. Στην Αίγυπτο το ταξικό μίσος εκφράστηκε με την πυρπόληση του σπιτιού του Ahmed Ezz, ενός «φίλου» του Μουμπάρακ, ο οποίος έλεγχε τα δυο τρίτα της βιομηχανίας ατσαλιού και ήταν ταυτόχρονα ο οργανωτής της προεκλογικής εκστρατείας του κυβερνώντος κόμματος. Το σπίτι του πυρπολήθηκε όχι μια αλλά τρεις φορές κατά τη διάρκεια των γεγονότων» (Blaumachen τ.5)

Απ’ την άλλη, μετά από τόσα χρόνια ηγεμονίας της φουκουγιαμικής/νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας για το δήθεν τέλος της Ιστορίας και των ιδεολογιών (η ιδεολογία του τέλους των ιδεολογιών μόλυνε ακόμα και το μεταμοντέρνο αναρχισμό!), το αραβικό προλεταριάτο ξανατοποθέτησε τους λαούς ως ενεργά υποκείμενα της Ιστορίας, επομένως και ως υποκείμενα που δημιουργούν Ιστορία. Η προλεταριακή ανταρσία ήρθε πάλι στο προσκήνιο, μαζί με το επαναστατικό καθήκον της τάξης του προλεταριάτου: την κατάργηση του συνόλου της ταξικής/ιεραρχικής κοινωνίας, δηλαδή την καταστροφή του κεφαλαίου και την (αυτό)καταστροφή του προλεταριάτου.

Κι αυτό σημαίνει: να σπάσει το κέλυφος των ρεφορμιστικών/διεκδικητικών αγώνων που αργά ή γρήγορα απορροφώνται μέσα στις κυρίαρχες κοινωνικές σχέσεις, ακόμα κι όταν παίρνουν βίαιες μορφές.

Κι αυτό σημαίνει: να σπάσει το κέλυφος των μηδενιστικών ξεσπασμάτων χωρίς αιτήματα και διεκδικήσεις, καθώς και οι πιο λυσσασμένες ταραχές αργά ή γρήγορα θα οδηγηθούν πίσω στη ρουτίνα της καπιταλιστικής κανονικότητας (ή ακόμα και θα απορροφηθούν απ’ αυτή ως ένα απλό στατιστικό ενδεχόμενο!)

Κι αυτό σημαίνει: κοινωνική επανάσταση που υπερβαίνει τόσο το ρεφορμισμό, όσο και το μηδενισμό, τόσο τα αιτήματα, όσο και την απουσία τους!

Κι αυτό σημαίνει: συνεξελικτική διαδικασία ένωσης του αυθορμητισμού του προλεταριάτου και της οργάνωσης του επαναστατικού κινήματος, αλληλοδιείσδυση του αυθόρμητου και οργανωμένου στοιχείου της ταξικής πάλης.

Κι αυτό σημαίνει: να εξωθηθεί στα έσχατά του όρια ο κοινωνικός/ταξικός ανταγωνισμός, να φτάσει στο σημείο που θα κάνει κάθε επιστροφή αδύνατη, στο σημείο που οι ίδιες οι περιστάσεις θα φωνάζουν:

Αντιεξουσιαστικός Κομμουνισμός ή καπιταλιστική βαρβαρότητα!

Αλλιώς μας περιμένει η παλινδρόμηση…….

IV

Σαν κατακλείδα:

«Ο κομμουνισμός δεν είναι για εμάς μια κατάσταση πραγμάτων που πρέπει να εγκαθιδρυθεί, ένα ιδεώδες που σ' αυτό θα πρέπει να προσαρμοστεί η πραγματικότητα. Ονομάζουμε κομμουνισμό την πραγματική κίνηση που καταργεί τη σημερινή κατάσταση πραγμάτων . Οι όροι αυτής της κίνησης προκύπτουν απ' τις προϋποθέσεις που ήδη υπάρχουν».

Κ. Μαρξ

Η κρίση αναπαραγωγής της υπάρχουσας κοινωνίας (ως καθολική κρίση και όχι μονάχα ως οικονομική), μπορεί να μην οδηγεί σε μια μηχανιστική κίνηση προς την Επανάσταση και τον αντιεξουσιαστικό κομμουνισμό, αλλά δημιουργεί πιο ευνοϊκές αντικειμενικές δυνατότητες για μια τέτοια κίνηση, το έδαφος γίνεται γονιμότερο. Ταυτόχρονα διευρύνει και το πεδίο μέσα στο οποίο το ριζοσπαστικό κίνημα μπορεί να κινηθεί, ώστε να συμβάλλει στην ώθηση του ήδη οξυμένου κοινωνικού / ταξικού ανταγωνισμού προς μια επαναστατική κατεύθυνση. Η ταξική πάλη δεν είναι αυτόματα και επαναστατική, μιας και τις περισσότερες φορές απορροφάται στα πλαίσια των υπαρχουσών κοινωνικών σχέσεων.[23]

Στις παρούσες συνθήκες πύκνωσης του ιστορικού χρόνου νέα καθήκοντα επιβάλλονται στο ριζοσπαστικό κίνημα, πέρα απ' τη βαρετή αυτοαναφορικότητα, απ' την οποία ασθενεί μεγάλο κομμάτι του αναρχικού χώρου. Καθήκον μας είναι η συμμετοχή σε όλες τις εκφάνσεις του κοινωνικού / ταξικού ανταγωνισμού, ακόμα κι αν δεν μας εκφράζουν ολοκληρωτικά. Θα πρέπει το κίνημα να έχει τη δική του συμβολή (άπλωμα, επικάλυψη και ένωση) στις κοινωνικές συνθήκες, στην ολοένα πιο διευρυνόμενη λαϊκή δυσαρέσκεια. Κι αυτό σημαίνει διάχυση του επαναστατικού λόγου και της πρακτικής και όχι απλή διασπορά! Το κίνημα

23 Ο Καστοριάδης σωστά επισημαίνει πως οι κρίσεις ενδέχεται να απειλήσουν ακόμα και την επιβίωση του καπιταλισμού: «αν οι μάζες των εργαζομένων είναι αρκετά μαχητικές για να αμφισβητήσουν το καπιταλιστικό σύστημα κι αρκετά συνειδητοποιημένες για να το κατεδαφίσουν και να οργανώσουν στα συντρίμμια του μια νέα κοινωνία. Η ίδια η λειτουργία του καπιταλισμού εγγυάται λοιπόν ότι πάντα θα υπάρχουν «επαναστατικές ευκαιρίες», δεν εγγυάται όμως την επιτυχία τους, η οποία εξαρτάται μόνο απ' το βαθμό συνειδητοποίησης κι αυτονομίας των μαζών» (στο «Σύγχρονος καπιταλισμός κι επανάσταση», εκδ. Ύψιλον)

είναι οργανικό τμήμα του προλεταριάτου και όχι οντότητα ή κόμμα έξω απ' αυτό. Να βγούμε απ' το καβούκι μας και να σταθούμε όρθιοι, όχι στο περιθώριο του παλιού κόσμου που καταρρέει, αλλά στο κέντρο του νέου κόσμου που αναδύεται!

Ο αντιεξουσιαστικός κομμουνισμός δεν είναι μια σφηνωμένη στα κεφάλια φιλοσόφων ιδέα για μια ιδανική κοινωνία. 'Οποιος μιλάει για ιδανικές κοινωνίες είναι ιδανικός κρετίνος. Ο αντιεξουσιαστικός κομμουνισμός είναι υπαρκτή τάση μέσα στη σημερινή κοινωνία και όχι στα νεφελώδη ονειροπολήματα, που νομίζουν πως μια μέρα θα βρέξει επανάσταση και η αταξική κοινωνία θα προσγειωθεί πάνω στην καπιταλισμό.

Το προλεταριάτο μετατρέπεται από «τάξη καθ' εαυτή» σε «τάξη δι' εαυτή», από αντικείμενο της καπιταλιστικής παραγωγής και αναπαραγωγής, σε υποκείμενο της ιστορικής δημιουργίας του κομμουνισμού, όταν επιτίθεται στις υπάρχουσες κοινωνικές σχέσεις και ενεργεί προς την κατεύθυνση της καταστροφής του κεφαλαίου (επομένως και της αυτοκαταστροφής του!). Φυσικά, το προλεταριάτο δε θα εξεγερθεί ποτέ σύσσωμο: ακόμα και σε μια ενδεχόμενη επαναστατική διαδικασία ένα κομμάτι του θα παραμείνει «τάξη καθ' εαυτή». Ο ρόλος του εν ενεργεία επαναστατικού υποκειμένου είναι διπλός: απ' τη μια η καταστροφή του παλιού κόσμου κι απ' την άλλη το χτίσιμο του νέου. Η διαδικασία αυτή είναι εξελικτική, όχι φυσικά με χωριστά μεταξύ τους στάδια όπως υποστηρίζει ο μαρξισμός (κρατικός σοσιαλισμός και μετάβαση μέσα απ' τη δικτατορία του κόμματος στον αναρχικό κομμουνισμό), αλλά ως κομμουνιστικο-ποίηση των κοινωνικών σχέσεων. Αυτός είναι ο «από τα κάτω» αντιεξουσιαστικός κουμμουνισμός, ο μόνος ικανός να πραγματώσει την αταξική (αναρχική και κομμουνιστική) κοινωνία, σε αντίθεση με τον κομμουνισμό που προσπαθεί να επιβληθεί από τα πάνω (μπλανκισμός/μπολσεβικισμός) που νομοτελειακά εκφυλίζεται σε δικτατορία. Ο αντιεξουσιαστικός κομμουνισμός είναι η ποίηση του κομμουνισμού, με την αρχαιοελληνική έννοια: είναι η επινοητική / δημιουργική δραστηριότητα του προλεταριάτου.

Οι προϋποθέσεις, όμως, για κάτι τέτοιο είναι δύο: πρώτον, ένα αυξημένο επίπεδο συνειδητότητας και δεύτερον η βίαιη επιβολή επί του κεφαλαίου και των υπηρετών του. Το προλεταριάτο πρέπει να επιβάλλει την εξουσία του: είναι η τάξη που καταργεί όλες τις τάξεις και η εξου-

σία που καταργεί κάθε εξουσία![24] Η προλεταριακή Αντεξουσία απ' την οπτική του κεφαλαίου είναι «δικτατορία του προλεταριάτου», όπως και η αστική δημοκρατία απ' την προλεταριακή οπτική είναι η δικτατορία του κεφαλαίου.

Εάν κάποτε το προλεταριάτο καταστρέψει το κεφάλαιο και τον εαυτό του, χτίζοντας μια αταξική κοινωνία, τότε και μόνο παύει να είναι «τάξη για τον εαυτό της» μιας και δεν είναι πλέον ούτε καν «τάξη καθεαυτή».

Ο κομμουνισμός λοιπόν δεν παράγεται μηχανιστικά απ' τις αντικειμενικές συνθήκες, 25 όπως ενδεχομένως συμβαίνει με τις εξεγέρσεις. Ως ποιοτική εξέλιξη αυτών των εξεγέρσεων ο κομμουνισμός πρέπει να ποιηθεί απ' την επινοητική / δημιουργική δραστηριότητα των προλετάριων!

24 Όπως έγραφε το 1969 ο αναρχικός Μάρει Μπούκτσιν : «Η μόνη πράξη εξουσίας που μπορεί να συγχωρεθεί είναι αυτή η πράξη -η λαϊκή επανάσταση- που τελικά θα καταλύσει την εξουσία καθαυτή, δίνοντας σε κάθε άτομο εξουσία πάνω στην καθημερινή του ζωή» (στο «Άκου μαρξιστή! « εκδ. Διεθνής Βιβλιοθήκη). Και ο πατριάρχης του αναρχισμού Μπακούνιν σε επιστολή του προς τον Αλμπέρ Ρισάρ, έγραφε: «πιστεύω μόνο στην επαναστατική αναρχία, η οποία θα συνοδεύεται παντού από μια αόρατη, συλλογική εξουσία, τη μόνη δικτατορία που αποδέχομαι, διότι μόνο αυτή συμβιβάζεται με τις λαϊκές επιδιώξεις και τη δυναμική ορμή του επαναστατικού κινήματος!» (1870)

RAGE AGAINST THE MACHINE :

η προλεταριακή ανταρσία στη βιομηχανική επανάσταση.

I.

«Τραγουδάω για την πόλη του Μάντσεστερ
Όπου ανθίζουν οι τέχνες και οι επιστήμες
Όπου ο καπνός από τις τσιμινιέρες
Κάνει τον αέρα τόσο μαύρο
Τόσο πυκνό και τόσο θρεπτικό
Και τα παιδιά που δουλεύουν
Δεν μπορούν ν' αναπνεύσουν
Αλήθεια μου έρχεται να τρελαθώ
Όταν ακούω τον κόσμο να λέει
Το Μάντσεστερ γίνεται κάθε μέρα καλύτερο».

Λαϊκό τραγούδι του 19ου αιώνα.

Στην ήπια πολιτική οικονομία επικρατεί το ειδύλλιο, μας λέει ο θεμελιωτής της φιλοσοφίας της πράξης. Ο πλουτισμός καταχτιέται μέσα από τη σκληρή δουλειά και το Δίκαιο. Στην πράξη όμως πρωταγωνιστικό ρόλο στην Ιστορία παίζουν η κατάκτηση, η υποδούλωση, ο φόνος μετά ληστείας: με δυο λόγια η γυμνή βία. Η ιστορία της ανάδυσης του καπιταλισμού είναι μια τέτοια ιστορία βίας. Τόσο με την πρωταρχική συσσώρευση, όσο και με τη λεγόμενη βιομηχανική επανάσταση, το κεφάλαιο εισβάλλει ορμητικό στην ανθρώπινη ιστορία, αναδύεται "στάζοντας από πάνω μέχρι κάτω αίμα και σκατά απ' όλους του τους πόρους", ερχόμενο σε βίαιη ρήξη με τις παρελθούσες κοινωνικές και παραγωγικές σχέσεις.

Η πρωταρχική συσσώρευση υπήρξε η μακρόχρονη διαδικασία[1] διαχω-

1 Σύμφωνα με την κρατούσα αντίληψη η πρωταρχική συσσώρευση ξεκίνησε στα τέλη του 15ου αιώνα και κράτησε μέχρι τον 18ο αιώνα. Υπάρχει όμως κι η ενδιαφέρουσα προσέγγιση του αυτόνομου μαρξισμού που μιλάει για τη μονιμότητα της πρωταρχικής συσσώρευσης και για νέα είδη Περιφράξεων: «η πρωταρχική συσσώρευση είναι μια διαρκής διαδικασία της καπιταλιστικής ανάπτυξης και καθίσταται επίσης απαραίτητη για τη διατήρηση των προηγούμενων μορφών του καπιταλισμού για δύο λόγους. Πρώτον, διότι το κεφάλαιο επιδιώκει την απεριόριστη διεύρυνση και γι' αυτό πάντα χρειάζεται νέες σφαίρες και διαστάσεις της ζωής να τις μετατρέπει σε εμπορεύματα. Δεύτερον, διότι οι κοινωνικές συγκρούσεις βρίσκονται στην καρδιά της καπιταλιστικής διαδικασίας –αυτό

ρισμού των χρηστών των κοινοτικών γαιών από τα μέσα παραγωγής, αναπαραγωγής, διαβίωσης και επικοινωνίας. Οι άνθρωποι δεν έχουν πλέον κανένα μέσο αναπαραγωγής της βιολογικής τους ύπαρξης, πέρα από την "ελεύθερη" εργασία τους. Έτσι το Κεφάλαιο πλάθει το προλεταριάτο, που επιβιώνει πουλώντας την εργασιακή του δύναμη. Δημιουργεί δηλαδή το ιδιαίτερο εκείνο εμπόρευμα που θέτει σε κίνηση το μηχανισμό του καπιταλισμού. Γράφει ο Μπορντίγκα: «Με την πρωταρχική συσσώρευση ο καπιταλισμός αδειάζει τα πορτοφόλια, τα σπίτια, τα χωράφια και τα μαγαζιά των ανθρώπων και τους μετατρέπει σε πένητες, ενδεείς, άκληρους, χωρίς αποθέματα. Τους υποβιβάζει σε "μισθωτούς σκλάβους" [...] Η αθλιότητα (mizeria) αυξάνεται και ο πλούτος συγκεντρώνεται, γιατί υπάρχει μια δυσανάλογη αύξηση στον απόλυτο και σχετικό αριθμό άκληρων προλεταρίων που πρέπει κάθε μέρα να τρώνε ό,τι κάθε μέρα κερδίζουν».

Όλη αυτή η σειρά των φρικαλεοτήτων και των ληστρικών πράξεων εις βάρος των φτωχών και η βίαιη απαλλοτρίωση τους δημιουργεί τους απαραίτητους όρους και τις προϋποθέσεις για την αντικατάσταση του φεουδαρχικού τρόπου παραγωγής από τον κεφαλαιοκρατικό. Τα πρόβατα έφαγαν τους ανθρώπους[2], σχολίαζε σκωπτικά για τις περιφράξεις ο ουτοπικός σοσιαλιστής Ουιλιάμ Μόρις...

Αν η πρωταρχική συσσώρευση γέννησε τον καπιταλισμό, η Βιομηχανική Επανάσταση τον εδραίωσε. Οι παραγωγικές δυνάμεις της κοινωνίας για πρώτη φορά εκτοξεύθηκαν σε ασύλληπτο βαθμό, δημιουργώντας ένα χωρίς προηγούμενο κοινωνικό πλούτο. Την ίδια ώρα όμως, εκτόξευσε και τον τρόμο και την αθλιότητα των φτωχότερων κοινωνικών στρωμάτων, αφήνοντας πίσω της ξεκληρισμένους ακτήμονες και νεκρούς, ακρω-

---

σημαίνει ότι οι άνθρωποι ανασυστήνουν εκ νέου τα κοινά [commons] και αυτό το κάνουν συνεχώς. Αυτά τα κοινά συμβάλλουν στην εκ νέου ύφανση του κοινωνικού ιστού που απειλείται από τις προηγούμενες φάσεις της βαθειάς εμπορευματοποίησης και την ίδια στιγμή παρέχουν νέα δυνητικά εδάφη για την επόμενη φάση των περιφράξεων»(Massimo De Angelis).

2 Οι πρώτες περιφράξεις τον 16ο αιώνα έγιναν με σκοπό την χρησιμοποίηση της γης για παραγωγή μαλλιού. Πλέον οι φτωχοί χωρικοί αδυνατούσαν να συλλέξουν ξύλα, να βοσκήσουν τα ζώα τους και να έχουν πρόσβαση σε κοινούς πόρους. Όλες αυτές οι πράξεις ποινικοποιήθηκαν: «Έτσι, ο αγροτικός πληθυσμός αφού απογυμνώθηκε με τη βία από την περιουσία του και εκδιώχθηκε από τα κτήματά του, ξέπεσε στην κατάσταση της αλητείας και υποβλήθηκε με νόμους εξόφθαλμης τρομοκρατίας, με το μαστίγιο, με το κόκκινο σίδερο και με τα βασανιστήρια, σε μια πειθαρχεία απαραίτητη, για το σύστημα της μισθωτής εργασίας» (Μαρξ). Έτσι, οι περιφράξεις φτωχοποίησαν μαζικά τους ανθρώπους της υπαίθρου και "τα πρόβατα έφαγαν τους ανθρώπους".

τηριασμένους (σωματικά, πνευματικά και υπαρξιακά) και εξαθλιωμένους προλετάριους. Αυτή η εξαθλίωση βρίσκεται φυσικά σε πλήρη αντίθεση με την κοινή λογική που λέει πως, όσο πιο μεγάλη είναι η παραγωγική δύναμη της εργασίας, τόσο πιο μικρή είναι η μάζα της εργασίας. Η εκμηχάνιση της παραγωγής που έπρεπε να χειραφετήσει την εργασία, όπως ονειρευόταν χιλιάδες χρόνια πριν ο Αριστοτέλης[3], δημιούργησε μια εφιαλτική δυστοπία για το προλεταριάτο.

Το 1856 στο λόγο για την επέτειο της εφημερίδας People's Paper, ο Μαρξ έλεγε: «Στην εποχή μας φαίνεται πως το καθετί κυοφορεί το αντίθετο του. Βλέπουμε πως η μηχανή, ταλαντούχα και αξιοθαύμαστη ικανότητα για τη συντόμευση της ανθρώπινης εργασίας και για να την κάνει πιο παραγωγική, φέρνει μονάχα πείνα και εξουθενωτικό κάματο. Οι νέες ανακαλύψεις πηγών πλούτου, από κάποια περίεργη κατάρα, μετατρέπονται σε πηγές αθλιότητας… Φαίνεται πως από αυτή την άποψη, όσο η ανθρωπότητα υποτάσσει τη φύση, μετατρέπεται ο άνθρωπος σε δούλο άλλων ανθρώπων ή της ποταπότητας τους».

Φυσικά, αυτή η "περίεργη κατάρα" δεν είναι άλλη από την αμετροφαγία του Κεφαλαίου…

Πριν όμως δούμε ποιά ήταν η "υποδοχή" στην εκμηχάνιση της παραγωγής, ας δούμε πρώτα μερικές συνέπειες της εκβιομηχάνισης στη ζωή του προλεταριάτου, έτσι όπως περιγράφεται στο "Κεφάλαιο":

1. Ανταγωνιστική σχέση εργάτη/μηχανής: η μηχανή ρίχνει εκτός παραγωγής μια σημαντική μερίδα του εργατικού δυναμικού, το οδηγεί στην εξαθλίωση της ανεργίας ή της μερικής εργασίας (από το πληρωμένο μηδέν, στο απλήρωτο μηδέν) κι έτσι οι εργάτες γίνονται μπαλάκι

3 Ο Αριστοτέλης έγραφε: «αν όλα τα εργαλεία μπορούσαν να εκτελούν χωρίς να φθείρονται ή, ακόμα καλυτέρα, από μόνα τους, το έργο για το οποίο κατασκευάστηκαν, όπως τα αριστουργήματα του Δαίδαλου που κινούνταν αυτόματα από μόνα τους, ή όπως οι τρίποδες του Ήφαιστου που αναλάμβαναν αυτόματα τα ιερά τους καθήκοντα -αν λόγου χάριν οι αργαλειοί ύφαιναν μόνοι τους ο αρχιτεχνίτης του εργαστηρίου δε θα είχε ανάγκη από βοηθούς, ούτε ο αφέντης από δούλους».Στο ίδιο πνεύμα ο φουτουριστής Μαρινέτι (που τελικά προσχώρησε στο φασισμό): «Σύντομα οι μηχανές θα φτιάξουν ένα υπάκουο προλεταριάτο από σίδερο, ατσάλι, αλουμίνιο στην υπηρεσία των ανθρώπων σχεδόν τελείως απελευθερωμένων από τη χειρονακτική εργασία, η οποία θα περιοριστεί στις 2-3 ώρες». Φυσικά στις καπιταλιστικές συνθήκες η μηχανή δε μπορεί να έχει χειραφετικό ρόλο: «Το τυφλό, διεστραμμένο και εξοντωτικό πάθος για δουλειά μετατρέπει την απελευθερωτική μηχανή σε όργανο υποδούλωσης των ελευθέρων ανθρώπων: η παραγωγικότητα της τους εξαθλιώνει» (Πωλ Λαφάργκ).

στις ορέξεις των καπιταλιστών, απωθούνται ή προσελκύονται, πετιούνται από δω κι από κει ανάλογα με τις κεφαλαιοκρατικές ανάγκες.

2. Η μηχανή χρησιμοποιείται σαν πολεμικό μέσο για την καταστολή των εργατικών εξεγέρσεων και απεργιών.

3. Εντατικοποίηση της εργασίας: "ο εργάτης εξαναγκάζεται να ξοδεύει περισσότερη εργασία στο ίδιο χρονικό διάστημα, ν' αυξάνει την ένταση της εργατικής δύναμης, να γεμίζει πιο πυκνά τους πόρους του χρόνου εργασίας". Αυτή η συμπύκνωση / συμπίεση της μάζας της εργασίας σε μια δοσμένη χρονική περίοδο, δηλαδή η αύξηση της ποσότητας της εργασίας, αυξάνει και την υπεραξία που σφετερίζεται ο κεφαλαιοκράτης. Έτσι, το Κεφάλαιο ακόμα κι αν εξαναγκάζεται υπό την πίεση της ταξικής πάλης να μειώσει την εργάσιμη ημέρα, μέσω της εντατικοποίησης βγάζει τα σπασμένα και με το παραπάνω.

Η εντατικοποίηση της εργασίας αυξάνει, όπως είναι φυσικό, και τον αριθμό των εργατικών "ατυχημάτων", καθώς οι μηχανές και οι άνθρωποι κινούνται με διαρκώς αυξανόμενη ταχύτητα για να αυξήσουν την παραγωγή και η παραμικρή "απροσεξία" αποβαίνει μοιραία.

4. Εισέρχονται στην παραγωγική διαδικασία νέες εργατικές δυνάμεις, οι γυναίκες και τα παιδιά. Ως πιο απαξιωμένες κοινωνικά μέσα στο πατριαρχικό πλέγμα, αυτές οι εργατικές δυνάμεις είναι πιο πρόσφορες στην υπερεκμετάλλευση, είναι φθηνότερο και πιο υπάκουο εργατικό δυναμικό. Μικρά παιδιά ακόμα και 5 χρονών[4] εξαναγκάζονται να δουλεύουν στα εργοστάσια (στα "μετριασμένα κάτεργα" κατά τον Φουριέ) κάτω από άθλιες συνθήκες, με άθλια διατροφή, μέρα και νύχτα, με εξαντλητικά ωράρια, μέχρι και 16 ώρες ημερησίως!

Μέσα απ' αυτή την εισροή νέου εργατικού δυναμικού, το Κεφάλαιο πλαταίνει το εκμεταλλεύσιμο υλικό, αποδιαρθρώνει τον οικογενειακό ιστό και μετατρέπει τον πατέρα- αφέντη της οικογένειας σε ένα κοινό δουλέμπορο που πουλάει τη γυναίκα του και τα παιδιά του στα σκλαβοπάζαρα του καπιταλισμού. Οι εξαθλιωμένες μητέρες οδηγούνται στην ηθική και φυσική εξαχρείωση, αδιαφορώντας ακόμα και για τα βρέφη τους, κακο-

---

4 Υπάρχει μια ανατριχιαστική ομοιότητα ανάμεσα στις συνθήκες εργασίας στην Αγγλία του 19ου αιώνα και σ' αυτές που βιώνει σήμερα το προλεταριάτο της καπιταλιστικής περιφέρειας. Η υπερεκμετάλλευση της παιδικής εργασίας είναι ένα δείγμα.73 εκατομμύρια παιδιά κάτω των 10 ετών εργάζονται σε ορυχεία και λατομεία, παιδιά 5 ετών χρησιμοποιούνται στις εξορύξεις χρυσού κι άλλων μεταλλευμάτων, ενώ 22.000 παιδιά κάτω των 10 ετών σκοτώνονται σ' εργατικά "ατυχήματα" ή ασθένειες σχετιζόμενες με τις συνθήκες δουλειάς.

ποιούν και εγκαταλείπουν τα παιδιά τους, τα χορηγούν ναρκωτικά ή τ' αφήνουν πεινασμένα, μένοντας ασυγκίνητες ακόμα και μπροστά στο θάνατο τους. Το ηθικό αυτό σακάτεμα, παρατηρεί ο Μαρξ, οδηγεί τις μητέρες στην καλυμμένη παιδοκτονία.

5. Παράταση της εργάσιμης ημέρας: όπως είδαμε και πιο πάνω, ενώ η μηχανή θα έπρεπε να μειώνει την εργάσιμη ημέρα, η ύπαρξη του εφεδρικού εργατικού δυναμικού (των ανέργων) οδηγεί στην εκβιαστική υπακοή στους όρους που υπαγορεύει το Κεφάλαιο κι έτσι η καπιταλιστική βουλιμία ανατρέπει τα ηθικά και φυσικά όρια της εργάσιμης ημέρας, δημιουργώντας την "πολιτισμική φρικαλεότητα της υπερβολικής εργασίας". Βαθύτερη τάση της καπιταλιστικής παραγωγής είναι να καταβροχθίζει ζωντανή εργασία καθ' όλο το 24ωρο της ημέρας.

Η βουλιμία του Κεφαλαίου έφτασε στο σημείο να εξαναγκάζει τους σιδηροδρομικούς εργάτες να εργάζονται από 14 έως 18 ώρες την ημέρα. Σε περιόδους συρροής ταξιδιωτών χρησιμοποιούσε την "εργατικής τους δύναμη" για 40-50 ώρες αδιάκοπα! Γράφει ο Μαρξ : «Οι σιδηροδρομικοί, όμως, είναι κι αυτοί κοινοί άνθρωποι κι όχι κύκλωπες. Σ' ένα ορισμένο σημείο παραλύει η εργατική τους δύναμη. Τους κυριεύει η νάρκη. Το μυαλό τους παύει να σκέφτεται και τα μάτια να βλέπουν». Ένας σιδηροδρομικός εργάτης λέει για τα συχνά "ατυχήματα" στους σιδηροδρόμους: «Όλοι ξέρουν ποιες είναι οι συνέπειες όταν για μια στιγμή παραλύσει η προσοχή του μηχανοδηγού και του θερμαστή. Και πως είναι δυνατό να γίνει διαφορετικά με την απεριόριστη παράταση της εργασίας, στον πιο δριμύ χειμώνα, χωρίς διαλείμματα και ανάπαυση; Πάρτε για παράδειγμα την παρακάτω περίπτωση που επαναλαμβάνεται καθημερινά. Την τελευταία Δευτέρα ένας θερμαστής έπιανε δουλεία πολύ νωρίς το πρωί και τελείωνε ύστερα από 14 ώρες και 50 λεπτά. Πριν προλάβει να πιεί έστω κι ένα τσάι τον ξαναφωνάζουν να πιάσει δουλεία…» η αδηφαγία του Κεφαλαίου οδηγεί και σε θανάτους από υπερβολική εργασία. Τον Ιούνιο του 1863 η εικοσάχρονη Μαίρη-Άννα Ουέλκυ πέθανε από υπερβολική εργασία, καθώς εργαζόταν με τις συναδέλφους της κατά μέσω όρο 16 και ½ ώρες την ημέρα και πολλές φορές 30 ώρες αδιάκοπα, για να ετοιμάσουν τις τουαλέτες των φαντασμένων "ευγενών" κυριών για το χορό της πριγκίπισσας της Ουαλίας. Η Ουέλκυ, μαζί με άλλα 60 κορίτσια, εργάστηκε για 26 ½ ώρες αδιάκοπα κάτω από άθλιες συνθήκες και πέθανε: «χωρίς να προλάβει καν - προς κατάπληξη της κυρίας Ελίζας- να τελειώσει το τελευταίο κέντημα»…

Οι θάνατοι από υπερβολική εργασία κατά την περίοδο της βιομηχα-

νικής επανάστασης είναι συχνοί σε διάφορους επαγγελματικούς κλάδους, αλλά αυτό δεν αποτελεί πρόβλημα για τους καπιταλιστές. Σ' ένα ρεσιτάλ κυνισμού ο E.G. Wakegield γράφει στα 1833: «οι εργάτες που εργάζονται υπερβολικά πεθαίνουν με καταπληκτική γρηγοράδα. Οι θέσεις, όμως, αυτών που χάνονται συμπληρώνονται αμέσως και η συχνή αλλαγή των προσώπων δεν επιφέρει καμιά αλλαγή στη σκηνή».

6. Η βιομηχανική παραγωγή δημιουργεί ένα ολοκληρωτικό καθεστώς στρατιωτικής πειθαρχίας, χωρίζει τους εργάτες σε χειρωνάκτες - απλούς φαντάρους και σε υπαξιωματικούς- επιστάτες.[5] Στο βιβλίο "Η κατάσταση της εργατικής τάξης στην Αγγλία"(1845), ο Ένγκελς περιγράφει το στρατιωτικό νόμο των εργοστασίων: «Η σκλαβιά, στην οποία η αστική τάξη κρατάει δεμένο το προλεταριάτο, πουθενά αλλού δε φαίνεται τόσο καθαρά, όσο στο εργοστασιακό σύστημα. Εδώ σταματάει νομικά και ουσιαστικά κάθε ελευθερία. Ο εργάτης είναι υποχρεωμένος να βρίσκεται στο εργοστάσιο το πρωί , στις 5:30. Αν φτάσει λίγα λεπτά αργότερα τιμωρείται κι αν φτάσει δέκα λεπτά αργότερα δεν τον αφήνουν καθόλου να μπει μέσα, ώσπου να τελειώσει η ώρα του κολατσιού και χάνει το ¼ του μεροκάματου. Είναι υποχρεωμένος να τρώει, να πίνει και να κοιμάται κατ' επιταγήν… Το τυραννικό κουδούνι τον καλεί από το κρεβάτι, από το κολατσιό και από το μεσημεριανό φαγητό. Και τι γίνεται μέσα στο ίδιο το εργοστάσιο; Εδώ ο εργοστασιάρχης είναι ο απόλυτος νομοθέτης. Εκδίδει κανονισμούς του εργοστασίου, όπως του γουστάρει, τροποποιεί τον κώδικά του ή κάνει προσθήκες σ' αυτόν, όπως του καπνίσει […] Οι εργάτες αυτοί είναι καταδικασμένοι να ζουν κάτω από την απειλή του πνευματικού και σωματικού μαστιγίου από το 9ο έτος της ηλικίας τους ως το θάνατό τους».

7. Ο καταμερισμός της εργασίας της βιομηχανικής παραγωγής μετατρέπει τον εργάτη σ' ένα κινητό εξάρτημα των εργοστασίων, σε μια ζωντανή μηχανή εργασίας, ένα έμψυχο εξάρτημα που προσαρμόζεται στο νεκρό μηχανισμό. Δεν είναι ο άνθρωπος που χρησιμοποιεί τα μέσα εργασίας, είναι τα μέσα εργασίας που χρησιμοποιούν τον άνθρωπο. Το άτομο χτυπιέται στη ζωτική του ρίζα και μετατρέπεται σε έμβιο αυτόματο (καθόλου τυχαία η λέξη ρομπότ σημαίνει εργάτης). Μέσα στη διαδικασία της παραγωγής ο εργάτης μετατρέπεται σ `ένα "σώμα ζωντανό δίχως αξία", σαν τα ανατέμνοντα βατράχια.

5 «Οι στρατιωτικές επιστήμες εφαρμόστηκαν στη βιομηχανία και τα εργοστάσια κατασκευάστηκαν κυριολεκτικά με πρότυπο τις φυλακές, οι οποίες παρεμπιπτόντως έκαναν την εμφάνιση τους την ίδια εποχή»(Leopold Roc).

8. Υποτίμηση της υγείας του προλεταριάτου και εμφάνιση νέων "εργατικών ασθενειών". Οι προλετάριοι από τα 5 τους χρόνια δουλεύουν κάτω από άθλιες συνθήκες και ζουν σε ακόμα πιο άθλιες κατοικίες και εκφυλίζονται σωματικά και ηθικά. Οι αγγειοπλάστες γίνονται μικρόσωμοι και κακοφτιαγμένοι, με παραμορφωμένο στήθος, γερνούν και πεθαίνουν πρόωρα, γίνονται φλεγματικοί και αναιμικοί και χτυπιούνται από διάφορες εκφυλιστικές ασθένειες.

Το 1845 διαπιστώθηκε ένα νέο είδος ασθένειας για τους εργάτες που δουλεύουν στην παραγωγή σπίρτων. Οι μισοί εργάτες ήταν παιδιά από 13 έως 18 χρόνων: «παιδιά κουρελιασμένα, μισοπεθαμένα από την πείνα, τελείως εγκαταλειμμένα χωρίς καμιά αγωγή», που δουλεύουν νύχτα, με ισχνά γεύματα, σε χώρους δηλητηριασμένους από το φώσφορο.

Ιατρική έκθεση που αφορά τους εργάτες γης στην κομητεία Σάδερλαντ αναφέρει το σταδιακό εκφυλισμό της υγείας των ρωμαλέων κι εύρωστων κάποτε κατοίκων της περιοχής και των παιδιών τους. Παράλληλα στο Λάνκαστερ ξεσπά ένα είδος πανούκλας, οφειλόμενης στην πείνα! Στο Λονδίνο μαζί με την επέκταση της ραπτομηχανής, επεκτείνονται και οι θάνατοι από την πείνα…

Την ίδια ώρα η διατροφή του προλεταριάτου ήταν τρισάθλια: « (ο εργάτης) είναι υποχρεωμένος να τρώει καθημερινά μαζί με το ψωμί του μια ορισμένη ποσότητα ανθρώπινου ιδρώτα, ανακατεμένο με το πυώδες περιεχόμενο αποστημάτων, με ιστούς αράχνης, με πτώματα κατσαρίδων και χαλασμένη γερμανική μαγιά, χώρια η στύψη, η αμμόπετρα και τ' άλλα ευχάριστα ορυκτά καρυκεύματα», όπως αναφέρει ο Μαρξ με το γνώριμο ειρωνικό του ύφος.

Όλα αυτά τα παραδείγματα που αναφέραμε είναι σταγόνα στον ωκεανό μπροστά στα δεινά που έφεραν για τους φτωχούς η πρωταρχική συσσώρευση και η βιομηχανική επανάσταση. Οι " λύσεις" για τους καταπιεσμένους προλετάριους ήταν μονάχα δύο: από τη μία η παραίτηση, η μοιρολατρία, η υποταγή, ο αλκοολισμός, η πορνεία, η ρηχή εγκληματικότητα και η αυτοκτονία. Από την άλλη η Αντίσταση, η Εξέγερση και η Αξιοπρέπεια.

Μέσα από την προλεταριακή ανταρσία γεννήθηκαν νέες μορφές ριζοσπαστικότητας: καταστροφή μηχανών, σαμποτάζ, απειλητικές επιστολές σ' αφεντικά και επιστάτες, ταραχές, λεηλασίες και αυτοοργάνωση της τάξης.

II.

«Οι εργάσιμες ώρες ήταν 14,15 και μερικές φορές 16 ώρες, για έξι μέρες την εβδομάδα και για όλο τον χρόνο, με εξαίρεση τα Χριστούγεννα και την μεγάλη Παρασκευή. Αυτές ήταν οι συνθήκες που οι βιομήχανοι θεωρούσαν ιδεώδεις, αλλά που σπάνια υλοποιούνταν, γιατί τα ανθρώπινα κτήνη δεν άντεχαν ένα τέτοιο φορτίο και σπαταλούσαν το χρόνο τους σε καταπραϋντικά- αλκοόλ, γυναίκες, αιματηρά και βίαια σπορ- ή ξεσηκώνονταν, έβαζαν φωτιά στα εργοστάσια και κατέστρεφαν τις μηχανές, σ' ένα είδος φρενιτικής και αναίτια βιομηχανικής ζακερί[6]»

Χ.Τζ. Πλαμπ

Οι καταστροφές των μηχανών και οι βανδαλισμοί, ως κομμάτι αδιαχώριστο της παράδοσης της ανταρσίας του λαϊκού πολιτισμού, δεν είναι ένα φαινόμενο που αναπτύχθηκε σε παρθένο έδαφος, αλλά έρχεται να προστεθεί σε προγενέστερες μορφές λαϊκής εξέγερσης (εξεγέρσεις "για το ψωμί", ενάντια στις περιφράξεις, καρναβαλιστικοί ξεσηκωμοί[7] κλπ).

Κάτω από το γενικό τίτλο "λουδισμός" ενώνονται ποικιλόμορφα υποκείμενα, με διαφορετικά κίνητρα και μέχρι ενός σημείου αντίθετες στοχεύσεις. Μικροτεχνίτες που βλέπουν τις μηχανές να αντικαθιστούν την παραδοσιακή χειρονακτική εργασία της προβιομηχανικής παραγωγής, αγρότες που βλέπουν τον παραδοσιακό τρόπο ζωής της υπαίθρου να

---

6 Ζακερί ήταν οι εξεγέρσεις των γάλλων αγροτών, από το όνομα Jacque με το οποίο οι αστοί αποκαλούσαν υποτιμητικά τους αγρότες

7 Οι εξεγερμένοι υπό τους ήχους μουσικής και κάνοντας χρήση βέβηλων εθίμων της λαϊκής καρναβαλικής παράδοσης προχωρούσαν σε κλοπές, λεηλασίες και εμπρησμούς μαγαζιών και αποθηκών. Στο "πανηγύρι της χήνας" στο Νότινγκαμ του 1764 οι εξεγερμένοι κυλούσαν στους δρόμους τα κεφάλια του τυριού. Το ίδιο και στην Ουαλία η λαϊκή αντίσταση στις περιφράξεις, τους φόρους και τον Poor Low πήρε καρναβαλικές μορφές, με φιγούρες σαν τη "Μητέρα Τρέλλα" και τους "Άρχοντες της Ακαταστασίας". Άντρες μεταμφιεσμένοι σε γυναίκες με το όνομα "η Ρεβέκκα και οι κόρες της": « όρμαγαν στα σημεία είσπραξης των διοδίων, έριχναν τους φράχτες, κατέστρεφαν τα εκτροφεία των σολομών, τα εργοστάσια και άλλα υλικά σύμβολα του νέου κοινωνικού συστήματος». Ο Τζων Γκίλλις γράφει πως στον απελπισμένο τους αγώνα οι λαϊκές μάζες μεταμόρφωσαν τη χυδαία και άγρια καρναβαλική μουσική σε όργανο ταξικής πάλης: «οι θρυλικές πια προκλήσεις του μυλωνά στη νεαρή γυναίκα που πήγαινε μοναχή της για να αλέσει γινόταν μια θαυμάσια μεταφορά που αντιπροσώπευε μια άλλη μορφή εκμετάλλευσης, όχι πια σεξουαλική, αλλά οικονομική».

θάβεται κάτω από τα γιγαντιαία εργοστάσια και προλετάριοι που έβλεπαν στη μηχανή το πρόσωπο του άμεσου εχθρού τους, την πηγή της μιζέριας τους: «Οι εργάτες έβλεπαν με καχυποψία τα μεγάλα εργοστάσια, όμοια με στρατώνες και τα ωράρια εργασίας ατελείωτα και αυστηρά, τους θύμιζαν φυλακή».

Ακόμα και μικροκαπιταλιστές έδειχναν την υποστήριξη τους προς το λουδισμό, αφού δεν είχαν τα απαραίτητα κεφάλαια για τις επενδύσεις που χρειάζονταν ο νέος τρόπος παραγωγής. Όπως γράφει ο Manuel: «μερικές φορές η λεπτομερής μελέτη των τοπικών περιστατικών αποκαλύπτει ότι το κίνημα των λουδιτών ήταν λιγότερο μια κινητοποίηση των εργαζομένων και περισσότερο μια όψη του ανταγωνισμού ανάμεσα στον καθυστερημένο και τον προοδευτικό ιδιοκτήτη εργοστασίου ή μανιφακτούρας».

Όχι σπάνια οι τοπικές αρχές έδειχναν την ανοχή τους και την απροθυμία τους να δράσουν αποτελεσματικά εναντίον του λουδίτικου κινήματος. Η εξάπλωση του σπασίματος των μηχανών, αλλά και επιθέσεις (μέχρι και δολοφονίες!) εναντίον εφευρετών, ήταν τόσο εντυπωσιακή, που δημιουργούσε φαινομενικά παράξενες συμμαχίες που ξεκινούσαν από τα πιο φτωχά λαϊκά στρώματα (χωρικοί και εργατικό ή αγροτικό προλεταριάτο) και κατέληγαν σε τοπικούς αξιοματούχους, σε μεσοστρώματα και στο κατώτερο στρώμα της εύπορης τάξης. Ακόμα και ο στρατός δεν έκρυβε τη συμπάθεια του προς τους εξεγερμένους: λίγο πριν το κύμα καταστροφών εργοστασίων και μηχανών (μέχρι και του μισητού ρολογιού του κτηρίου Σαικς στο Ακκρινγκον, που συμβόλιζε για τους προλετάριους τους εντατικούς ρυθμούς της εργασίας), από τους ξεσηκωμένους υφαντουργούς του Μπλακμπερν, οι στρατιώτες αρνήθηκαν να πυροβολήσουν το πλήθος και μοιράστηκαν μαζί τους το ψωμί του συσσιτίου…

Τα κίνητρα του λουδισμού, όπως είπαμε και προηγούμενα, ποίκιλαν. Μια τάση του λουδισμού έβλεπε το σπάσιμο των μηχανών σα μια πρακτική στα πλαίσια των "συλλογικών διαπραγματεύσεων μέσω των ταραχών", σύμφωνα με τη γνωστή φράση του Eric Hobsbawm. Αυτή η συνιστώσα του λουδισμού δε διακατεχόταν από τη συντηρητική τεχνοφοβία του παραδοσιακό- κεντρικού λουδισμού. Αντίθετα, έβλεπε στις μηχανές το ενδεχόμενο της χειραφέτησης του ανθρώπου από τη σκληρή εργασία. Όπως έγραφαν σε κείμενο τους το Μάρτη του 1812, δεν αντιτίθονταν σ' όλες τις μορφές της μηχανής, αλλά: «σ' όλα τα μηχανήματα που είναι επιβλαβή για τους πολίτες». Ξεχωρίζοντας τη μηχανή από την καπιταλι-

στική της χρήση, μέσα από το βανδαλισμό οι προλετάριοι στόχευσαν στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας ή τον περιορισμό των απολύσεων που προκαλούσε η ραγδαία εκμηχάνιση της παραγωγής ή στην αύξηση των μισθών κλπ. Οι βάνδαλοι προλετάριοι δε σταματούσαν μονάχα στην καταστροφή των μηχανών, των εργοστασίων ή των πρώτων υλών, αλλά στρέφονταν και εναντίον της ιδιωτικής ιδιοκτησίας των εργοδοτών τους. Εδώ η ταξική πάλη έπαιρνε μια άγρια μορφή: το 1802, για παράδειγμα, οι "κόφτες" στο Wiltshire, εκτός από τα μισητά εργοστάσια, έκαψαν ακόμα και τις θημωνιές, τις σιταποθήκες, μέχρι και τα σπίτια των σκύλων των εργοστασιαρχών. Από την οργή των εξεγερμένων δε γλύτωσαν ούτε τα δέντρα των ιδιωτικών κατοικιών των αφεντικών! Έτσι, θύμιζαν τις δράσεις του Black Act του 1723, όταν οι χωρικοί προχωρούσαν τις νύχτες σε εισβολές στα μέγαρα των πλουσίων, κατέστρεφαν τους φράχτες και σκότωναν τ' ελάφια τους! Ο φιλοζωισμός δεν έζησε και τις καλύτερες στιγμές του…

Μία ακόμα μέθοδος του μαχόμενου προλεταριάτου, απόλυτα ταιριαστή με το λουδίτικο πνεύμα, ήταν οι ανώνυμες απειλητικές επιστολές. Όπως αναφέρει και ο Έντουαρτ Τόμσον στο "Έγκλημα της Ανωνυμίας", οι απειλές έπαιρναν μια μορφή αγριότητας: «Όλα αυτά θα γίνουν. Θα σκοτώσουμε τον επιστάτη. Ο Τομ Νότατζ είναι ένα καταραμένο κάθαρμα. Θα τον σκοτώσουμε και για τον καθένα από μας θα σκοτώνουμε τέσσερις. Θα πουλήσουμε το αλεύρι σου με 2 και 6 το σάκο, θα του βάλουμε φωτιά και θα τον κάψουμε. Θα κάψουμε όλους τους μύλους. Θα τα κάψουμε όλα και θα τα βάλουμε φωτιά στην αποθήκη με το σιτάρι».

Επιστρατευόταν μέχρι και ο ποιητικός οίστρος:

«Αυτό γράφτηκε για να μάθετε ότι είμαστε
ένας μικρός στρατός
Πάνω από τρεις χιλιάδες έτοιμοι για μάχη
Και θα 'μαι ένας κολασμένος αν δεν κάνουμε καλά
ακόμα και το στρατό του βασιλιά
Αν ο βασιλιάς και το κοινοβούλιο
δεν κυβερνήσουν καλύτερα
θα καταστρέψουμε όλη την Αγγλία».

Ο άγνωστος στιχόπλοκος μπορεί να μην είχε και σπουδαίο ποιητικό ταλέντο, αλλά το ταλέντο στις απειλές ήταν αρκετό να κάνει τ' αφεντικά

να χεστούν επάνω τους και να προχωρήσουν σε παραχωρήσεις υπό τον φόβο της εξέγερσης.

Ο ίδιος συγγραφέας στο εμβληματικό του έργο The making of the English working class, αναφέρει κι άλλες τέτοιες περιπτώσεις. Το 1831 απεργοί ανθρακωρύχοι διέρρηξαν το σπίτι ενός επιθεωρητή ανθρακωρυχείου και του άφησαν το παρακάτω γλαφυρό, αν και ανορθόγραφο σημείωμα: «Ήμουνα στο σπίτι σου χθες το βράδυ πέρασα φίνα. Φαμίλια βλέπω δεν έχεις, μονάχος σου είσαι, βλέπω ότι έχεις ένα σωρό δωμάτια. Ένα σωρό κελάρια και εκεί φυλάς ένα σκασμό μπύρα και κρασί, από τα οποία ήπια όσο μπόρεσα. Το λοιπόν, ξέρω μερικούς στο ανθρακωρυχείο που στο σπίτι τους ζουν τρεις και τέσσερις νοματαίοι και ζουν σ' ένα δωμάτιο (όλοι μαζί) χειρότερο από το κελάρι σου. Δε λέω ότι ξέρω και πολλά, αλλά δεν πρέπει να είναι τόσο μεγάλη η διαφορά. Το μόνο μέρος που μας μένει στο τέλος της εβδομάδας είναι η παμπ- εκεί να πιούμε μια μπύρα. Ούτε προφήτης είμαι, αλλά ξέρω πως δεν είναι δίκαια η μεταχείριση μας κι ένας μέγας φιλόσοφος λέει άμα θα μορφώνεσαι τότε εννοείς πως δεν γνωρίζεις. Όμως μόλις το πήραμε χαμπάρι, προσέχτε αφεντάδες και ιδιοκτήτες, δε θα είναι πάντα με το μέρος σας η κατάσταση, θα πάρουμε λίγο από ότι μας ανήκει».

Εδώ είναι διακριτή μια οιονεί επαναστατική ταξική συνείδηση. Οι διεκδικητικοί αγώνες αυτοί είναι μια προδρομική μορφή ενός επαναστατικού κινήματος που, αντί να ζητάει τη βελτίωση των συνθηκών δουλειάς, επιδιώκει την ολική κατάργηση της μισθωτής σκλαβιάς. Ούτως ή άλλως από την ίδια τους τη φύση οι διεκδικητικοί αγώνες εμπεριέχουν σπερματικά το ενδεχόμενο της ποιοτικής μεταβολής και της ριζοσπαστικοποίησης τους.

Πέρα από την τάση που έβλεπε στο βανδαλισμό, την μέσω των συμπλοκών "σύλλογική διαπραγμάτευση", υπήρξε και η ισχυρή τεχνοφοβική τάση του λουδισμού. Ο τεχνοφοβισμός εξέφραζε κυρίως τους μικροτεχνίτες και τους χωρικούς που έβλεπαν να αλλοιώνεται ο παραδοσιακός τρόπος ζωής τους από μία τεχνολογική εισβολή που ελάχιστα κατανοούσαν. Οι άνθρωποι της υπαίθρου διακατέχονταν από μια "ειδυλλιακή" πολιτιστική παράδοση, με έντονα τα συντηρητικά στοιχεία (θρησκοληψία, προσήλωση στο πρόσωπο του βασιλεία, μοιρολατρεία κλπ.)[8] Ήταν άνθρωποι που: «έβλεπαν τα εργοστάσια να πάλλονται και

8 Μια άλλη παράμετρος υπήρξε και η μείωση των θρησκευτικών εορτών που γέμιζαν το φεουδαρχικό κόσμο, μιας και οι έμποροι και οι αστοί τις θεωρούσαν αντιπαραγωγικές. Η προτεσταντική μεταρρύθμιση ήταν αυτή η έκφραση της επίθεσης εναντίον των λαϊκών

να βρυχώνται από μία βίαιη ενέργεια, αλλά που δεν αποδέχονταν πραγματικά αυτό που τους πρόσφεραν τα μάτια τους». Ο λουδισμός υπήρξε γι' αυτούς μέσο υπεράσπισης του δικού τους συστήματος ζωής, που καταστρέφονταν με δαιμονικούς ρυθμούς από τον υπερδραστήριο καπιταλισμό. Ήταν εξεγερμένοι, αλλά όχι επαναστάτες. Όπως κι άλλες μορφές "πρωτόλειας επανάστασης", το βλέμμα του τεχνοφοβικού λουδισμού στρεφόταν νοσταλγικά στο "ειδυλλιακό-προπτωτικό" παρελθόν και όχι στο παρόν και στο μέλλον.

III.

«Ονομάζετε τους ανθρώπους αυτούς όχλο, απελπισμένο, επικίνδυνο και αγράμματο και μοιάζετε να σκέπτεστε ότι ο μόνος τρόπος για να ηρεμήσει η "Bellua multorum capitum" (το πολυκέφαλο κτήνος) είναι να κρεμάσετε μερικές από τις κεφαλές αυτές. Αλλά ακόμη κι ένας όχλος μπορεί καλύτερα να μπει στο δρόμο της λογικής με ένα κράμα διαλλακτικού πνεύματος και σταθερού χεριού, παρά με πρόσθετο εξερεθισμό και αυξημένες ποινές. Έχουμε, τάχα, συνειδητοποιήσει τι οφείλουμε σ' αυτόν τον όχλο; Είναι ο όχλος που δουλεύει στους αγρούς σας και υπηρετεί στα σπίτια σας, που επανδρώνει τον στόλο σας και προμηθεύει άντρες στο στρατό σας, που σας έκαμε ικανούς να αψηφήσετε ολόκληρο τον κόσμο και που μπορεί επίσης να αψηφήσει κι εσάς, όταν η παραμέληση και η δυστυχία θα τον οδηγήσει σε απόγνωση! Ονομάστε αν θέλετε τους ανθρώπους αυτούς όχλο, αλλά μην ξεχνάτε, ότι ένας όχλος εκφράζει πολύ συχνά τα συναισθήματα του λαού».

Μ' αυτά τα λόγια, στις 27 Φλεβάρη 1812, ο νεαρός ποιητής - λόρδος Μπάιρον υπερασπίστηκε το κίνημα των λουδιτών εναντίον της πρότασης της κυβέρνησης των Τόρις για επιβολή θανατικής ποινής στους καταστροφείς των μηχανών. Από το 1811 είχε ξεκινήσει μια θυελλώδης εξέγερση των φτωχών, που κορυφώθηκε το 1812, όταν καταστράφηκαν περίπου 25000 μηχανές. Τότε ήταν που το κίνημα των βανδαλισμών πήρε το όνομα " λουδισμός". Ο "στρατηγός Ντε Λουντ" κατά την παράδοση ήταν ένας εργάτης υφαντουργίας που ένα πρωί κατέστρεψε τη μηχανή με την οποία εργαζόταν και παρότρυνε τους συναδέλφους του να κάνουν το ίδιο. Οι καταστροφές των μηχανών, όμως δεν ήταν ένα καινούργιο φρούτο. Ήδη από το 17ο αιώνα παρατηρούνται τα πρώτα κρούσματα, και όχι μονάχα στην πρωτεύουσα της βιομηχανικής επανάστασης (στην

θρησκευτικών εορτών: «εκθρόνισε τους αγίους από τους ουρανούς, για να καταργήσει τις γιορτές τους στη γη».

Αγγλια) αλλά και σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Η Bandmuhle (αργαλειός ταινιών) ενώ εφευρέθηκε στα τέλη του 16ου αιώνα στον Ντάντσιχ, όχι μόνο δε χρησιμοποιήθηκε, αλλά ο εφευρέτης της δολοφονήθηκε! Πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκε στο Λέιντεν το 1629. Έπειτα από πολλές εξεγέρσεις, η χρήση της απαγορεύτηκε και στη συνέχεια απλώς περιορίστηκε, για να επανέλθει το 1861. Κάθε απόπειρα χρήσης της συνοδευόταν από εκτεταμένες ταραχές. Την ίδια περίπου περίοδο στην Αγγλία εξεγερμένοι κατέστρεψαν ένα ανεμοκίνητο πριονιστήριο. Ακόμα και στις αρχές του 18ου αιώνα: «οι υδροκίνητες πριοιστικές μηχανές μόλις και μετά βίας κατάφεραν να υπερνικήσουν την λαϊκή αντίσταση [...] όταν το 1758 ο Έβερετ κατασκεύασε την πρώτη υδροκίνητη κουρευτική μηχανή, την έκαψαν μερικές εκατοντάδες εργάτες που μείνανε άνεργοι. Πενήντα χιλιάδες εργάτες που μέχρι τότε ζούσαν από το λανάρισμα του μαλλιού, με αίτηση τους προς τη βουλή τάχθηκαν ενάντια στις ξαντικές μηχανές και στη λαναριστική μηχανή του Αρκράιτ».

Καθ' όλη τη διάρκεια του 18ου αιώνα οι βανδαλισμοί υπήρξαν ένας μόνιμος πονοκέφαλος για την αστική τάξη. Ένα πολύχρωμο πλήθος καταπιεσμένων συμμετείχαν στην καταστροφή των μηχανών: εργάτες, αγρότες, ανθρακωρύχοι, μυλωνάδες κατέστρεφαν ακόμα και εργοστάσια, κλωστήρια μύλους κλπ.

Το 1718 και το 1724 οι βιομήχανοι διαμαρτυρήθηκαν στο αγγλικό κοινοβούλιο επειδή οι υφαντές τους απειλούσαν ότι θα τους γκρεμίσουν τα σπίτια και θα κάψουν τα εργοστάσια τους και τα παραγόμενα εμπορεύματα. Στις συγκρούσεις του 1726-27 υφαντουργοί κατέστρεφαν τα σπίτια των αφεντικών και των απεργοσπαστών, έσπασαν όλα τα σύνεργα της δουλειάς τους και τους αργαλειούς και λεηλάτησαν το μαλλί. Το 1738 εργάτες του κλάδου της κλωστουφαντουργίας έκοψαν τις αλυσίδες των αργαλειών. Το 1740 απεργοί ανθρακωρύχοι πυρπόλησαν μηχανές στις εισόδους των στοών. Το 1760 καταστράφηκαν κλωστήρια και εργοστάσια. Το 1765 ανθρακωρύχοι πυρπόλησαν κάρβουνο κι έσπασαν μηχανές.

Σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της Αγγλίας ο βανδαλισμός υπήρξε ένα όπλο των καταπιεσμένων στην ταξική πάλη που ολοένα και οξύνονταν Η κορύφωση του κινήματος ήρθε ανάμεσα στο 1811-1813, με την εξέγερση των υφαντουργών στις περιοχές του Νότιγχαμ, του Γιορκ και του Μαντσεστερ. Ο "στρατηγός Ντε Λουντ" (που τελικά έδωσε το όνομα του όχι μόνο στο κίνημα του 1811-13 αλλά σ' ολόκληρο το κίνημα βανδαλισμών) δεν ήταν πραγματικό πρόσωπο, αλλά το συλλογικό ψευδώνυμο των εξεγερμένων. Οι λουδίτες αρχικά προειδοποίησαν τους

ιδιοκτήτες των υφαντουργείων κι αν αυτοί αρνούταν να αποσύρουν τις μηχανές τους, τότε εφορμούσαν με κάθε μέσο και τις κατέστρεφαν. Προχωρούσαν ακόμα και στις αρπαγές των τροφίμων, τα οποία μοιραζόταν σ΄ ένα πνεύμα κοινοτικής αλληλεγγύης. Ο Τ. Ζερζάν γράφει για την εξέγερση: «Πλήθος ιδιοκτησιών καταστράφηκε, συμπεριλαμβανομένου ενός τεράστιου αριθμού αργαλειών, οι οποίοι είχαν σχεδιαστεί εκ νέου για την παραγωγή αγαθών κατώτερης ποιότητας[…] Η καταστροφή αργαλειών είχε μετατραπεί σε επίθεση κατά του κεφαλαίου στο 1812 και μια όλο και μεγαλύτερη στρατιωτική δύναμη που υπερέβαινε αριθμητικά το σύνολο των στρατιωτών που διέθετε ο Ουέλιγκτον εναντίον του Ναπολέοντα, ήταν αναγκαίο να αποσταλεί για την αναχαίτισή της. Ο στρατός όμως ήταν όχι μόνο κατακερματισμένος σε μικρές μονάδες, αλλά συχνά θεωρούνταν και αναξιόπιστος, εξαιτίας της συμπάθειας των στρατιωτών για την υπόθεση των λουδιτών και της παρουσίας πολλών λουδιτών στις γραμμές τους. Παρόμοια, το κράτος δε μπορούσε να βασιστεί στις τοπικές δικαστικές και στρατιωτικές αρχές και το ευρύ σύστημα χαφιέδων που δημιούργησε αποδείχθηκε αναποτελεσματικό απέναντι στην πραγματική αλληλεγγύη του πληθυσμού».

14.400 στρατιώτες στάλθηκαν για την καταστολή του κινήματος, ενώ ο Δούκας του Ουέλιγκτον διέθετε μόλις 8.739 άνδρες για την εκστρατεία που εξαπέλυσε η Αγγλία εναντίον της Γαλλίας το 1808. Στις 11 Φλεβάρη του 1812 οι Times μίλησαν για εκδήλωση ανοιχτού πολέμου στη χώρα και τρεις μέρες αργότερα η κυβέρνηση Πέρσιβαλ εισηγήθηκε ειδικό νόμο που προέβλεπε την επιβολή θανατικής ποινής για όποιον καταστρέφει μηχανές. Ο λόρδος Μπάιρον προκάλεσε την έκπληξη των καλοαναθρεμμένων ευγενών όταν στην βουλή των λόρδων υπερασπίσθηκε τους εξεγερμένους, τους ανθρώπους που ήταν : «προφανώς ένοχοι για το θανάσιμο αμάρτημα της φτώχειας». Όταν ο νόμος εφαρμόστηκε και 14 εξεγερμένοι υφαντουργοί εκτελέστηκαν στο Γιορκ, ο ποιητής Πέρσι Σέλλευ (φίλος του Μπαιρόν και γαμπρός του αναρχικού φιλοσόφου Γκοντγουιν) οργάνωσε ταμείο αλληλεγγύης για τα παιδιά των εκτελεσμένων.[9] Παρά την καταστολή η εξέγερση συνεχιζόταν. Ο ανθυπολοχαγός Γουντ σε επιστολή του στο υπουργό Φιτζγουίλιαμ στις 17 Ιούνη 1812 ανέφερε: «εκτός από τις περιοχές που ήταν υπό τον έλεγχο του στρατού, η χώρα βρισκόταν ουσιαστικά στα χέρια των ανόμων». Το λουδιτικό κί-

9 Σύμφωνα με μια εκδοχή η Μαίρη Σέλλευ (σύζυγος του Πέρσι Σέλλευ και κόρη του Γκοντγουιν) έγραψε το αριστουργηματικό μυθιστόρημα τρόμου "Φρανκεστάιν", εμπνευσμένη από τον αγώνα των λουδιτών εναντίων των μηχανών.

νημα του 1812 εξασθενημένο από τα χτυπήματα της καταστολής μπορεί να μην κατάφερε να ανατρέψει τους "ευγενείς και τους τύραννους", αλλά αποτελεί μια σπουδαία παρακαταθήκη στην ιστορία της προλεταριακής ανταρσίας.

Η ιστορία όμως δεν τελείωσε: «Η άμεση δράση και η εξέγερση, η καταστροφή των μηχανών, των καταστημάτων ή των σπιτιών των πλουσίων είχαν μακρά ιστορία [...] Τόσο το 1830, όσο και το 1848, οι κινήσεις αυτές έδωσαν τρομακτική βαρύτητα σε ήσσονες κατά τ' άλλα εκδηλώσεις δυσαρέσκειας, μετατρέποντας τη διαμαρτυρία σε επανάσταση».

Το 1826 ξέσπασε εξέγερση στα βαμβακουργικά κέντρα και καταστράφηκαν όλοι οι μηχανικοί αργαλειοί σε ακτίνα έξι μιλίων από το Μπλάκμπερν. Μέσα σε τρεις μήνες πάνω από χίλιοι αργαλειοί αχρηστεύτηκαν. Το 1830 η λαϊκή βία ξέσπασε στις περιοχές της Ανατολικής και Νότιας Αγγλίας. Τη θέση του μυθικού "Ντε Λουντ" πήρε ο εξίσου μυθικός "Λοχαγός Σουινκγ", που υιοθετήθηκε από τους φτωχούς προλεταριοποιημένους χωρικούς. Οι εξεγερμένοι πυρπόλουσαν δεμάτια και κατέστρεφαν τις αλωνιστικές μηχανές, έκαιγαν τους στάβλους απειλώντας γαιοκτήμονες, παπάδες και δικαστές πως θα έχουν την ίδια τύχη. Οι "ταραχές του Σουιγκ" έπαυσαν με απαγχονισμό 19 εξεγερμένων, τη φυλάκιση 644 και την απέλαση στην Αυστραλία 481 χωρικών.

Το 1842 ξέσπασε μια νέα εξέγερση στην εργοστασιακή περιοχή του Λανκασάιρ, που έμεινε γνωστή ως "εξέγερση των βαλβίδων", επειδή οι απεργοί αφαιρούσαν τις βαλβίδες των καζανιών και των καμινιών, μπλοκάροντας την παραγωγή. Η καταστολή της εξέγερσης ήταν σφοδρή: μια μόνιμη στρατιωτική φρουρά εγκαταστάθηκε στην περιοχή και 1500 απεργοί κλείστηκαν στις φυλακές. Ο Γ. Κουκ Τέιλορ αναφέρει για την περιοχή: «οι τυπογράφοι και οι υφαντουργοί προσθέτουν στη χαρτιστική πίστη[10] κι ένα μίσος απέναντι στις μηχανές, που δεν το συμμερίζονται διόλου οι εργάτες των εργοστασίων». Οι πρώτοι ήθελαν: «να πάρουν αμέσως τα όπλα, να κάψουν τα εργοστάσια, έτσι ώστε οι εργάτες να αναγκαστούν να ενωθούνε με το επαναστατικό κίνημα». Όταν στο Κολν

10 Το χαρτιστικό κίνημα ξεκίνησε τη δράση του ως μαζικό εργατικό κίνημα, στο οποίο υπήρχαν δύο τάσεις: η μια η τάση της ειρηνικής ενσωμάτωσης, του ρεφορμισμού και της μη βίας και η άλλη η τάση της ανταρσίας και της άμεσης δράσης (ακόμα και ένοπλης). Σε κεντρικό πλάνο ο χαρτισμός έθεσε τη διεκδίκηση του δικαιώματος της καθολικής ψήφου. Ως κίνημα ξεκίνησε το 1838. Δύο χρόνια νωρίτερα η εφημερίδα "Φάλαγγα" των φουεριεριστών έγραφε: «ο λαός είναι έτοιμος να ακολουθήσει την φωνή του δαίμονα της επανάστασης».

προλετάριοι πυρπόλησαν ένα εργοστάσιο, κάποιοι άλλοι εργάτες έσπευσαν να βοηθήσουν την πυροσβεστική για την κατάσβεση της φωτιάς. Η ραγδαία ανάπτυξη του επίσημου συνδικαλισμού προσπάθησε να βάλει φρένο στην προλεταριακή ανταρσία: «Μαζί με την αναπόφευκτη εξέλιξη των δυνάμεων καταστολής με τη μορφή της αστυνομίας και του στρατού, βλέπουμε την εξέλιξη των σωματείων ως απόπειρα να επιβληθεί τάξη από μέσα, από την ίδια την εργασιακή κατάσταση. Με το χωρισμό τους βάσει των επαγγελμάτων και της ειδίκευσης τους, ή μη, κατάφεραν όχι μόνο να ελέγξουν, αλλά και να τεμαχίσουν τον αγώνα και να τον διασπείρουν μέσα σ' αυτούς τους επίπλαστους διαχωρισμούς».

Κατάφεραν, όμως να σκοτώσουν, τον Στρατηγό Ντε Λουντ;

IV.

«Κατάρα και οργή
Μοιράζουν τη γη
Και χέρι χέρι παν οι κολασμένοι»
Νίκος Γκάτσος

Ο λουδισμός διαλύθηκε ως κίνημα που προσπαθούσε να σταματήσει την τεχνολογική ανάπτυξη, αλλά οι μη τεχνοφοβικές πλευρές του ενσωματώθηκαν στις νέες εκφάνσεις της προλεταριακής ανταρσίας, όπως το σαμποτάζ, αλλά και οι σύγχρονες μητροπολιτικές ταραχές, με τους εμπρησμούς των συμβόλων του παλιού κόσμου. Ο τεχνοφοβισμός πλέον αφορά μοναχά μερικούς πριμιτιβιστές, κάποιους χίπηδες και μπόλικους θρησκόληπτους ή οπαδούς μυστικιστικών αιρέσεων και σεχτών. Η λουδίτικη μέθοδος, όμως, της "συλλογικής διαπραγμάτευσης μέσω των συμπλοκών" ζει και βασιλεύει. Επιπροσθέτως έχει εμπλουτιστεί στις μέρες μας και μ΄ ένα ακόμα όπλο της προλεταριακής ανταρσίας: τις απαγωγές αφεντικών.[11]

---

11 Σχετικά με τους βίαιους και παράνομους αγώνες του γαλλικού προλεταριάτου, καθώς και για τη μέθοδο απαγωγών αφεντικών ή στελεχών επιχειρήσεων βλ. Jean Neton- Peter Astrom: «Πως μπορεί κανείς ακόμα να θέτει αιτήματα όταν κανένα αίτημα δε μπορεί να πραγματοποιηθεί». (στο 5ο τεύχος του Blaumachen). Για μια εικόνα των βίαιων προλεταριακών αγώνων της εποχής μας, αρκεί μια επίσκεψη στην ιστοσελίδα του Πρακτορείου Rioters. Ανάλογη θεματική βρίσκεται και στο αντιεξουσιαστικό έντυπο Βίδα.

Πολλές φορές το σαμποτάζ έχει ονομαστεί "νεολουδισμός". Το σαμποτάζ όμως εμπεριέχει κι άλλες μεθόδους, πέρα από το βανδαλισμό. Ο Emil Pouget εισήγαγε τον όρο από την έκφραση "να δουλεύεις τσαπατσούλικα σαν με χτυπήματα από σαμπό". Το σαμποτάζ παρουσιαζόταν άλλες φορές ως εσκεμμένη απόσυρση της παραγωγικότητας του εργάτη,[12] άλλες φορές ως σκόπιμη παραγωγή ελαττωματικών προϊόντων, άλλες φορές ως κωλυσιεργία μέσω μιας υποτιθέμενης τυπολατρίας και σχολαστικής εφαρμογής των κανονισμών. Ο βανδαλισμός είναι η μορφή του σαμποτάζ που ταιριάζει περισσότερο στο πνεύμα του λουδισμού. Η Ελίζαμπεθ Φλιν όρισε το σαμποτάζ ως ανταρτοπόλεμο φθοράς που οδηγεί σε βέβαιη νίκη. Και ο ανταρτοπόλεμος θέλει φαντασία: όταν το 1889 σκωτσέζοι λιμενεργάτες ηττήθηκαν στην απεργία τους εφάρμοσαν τη μέθοδο του σαμποτάζ σε όλα τα λιμάνια, αφήνοντας να "γλιστρήσουν" από τα χέρια τους όλα τα κιβώτια που περιείχαν εύθραυστο περιεχόμενο. Ο βανδαλισμός γινόταν ως "ατύχημα"! Το 1913 οι εργάτες στα εστιατόρια και τα ξενοδοχεία στην Νέα Υόρκη, αφού ηττήθηκαν στην απεργία τους ,επέστρεψαν στις δουλειές τους με την διαφορά πως προειδοποιούσαν φωναχτά τους πελάτες για τις άθλιες συνθήκες υγιεινής στην κουζίνα και για την κακή ποιότητα των υλικών του φαγητού. Οι "λυσσασμένοι" του 1968 έγραφαν σε μια προκήρυξη τους: «παραδομένοι στο ανελέητο ανατρεπτικό παιχνίδι, η κοινωνική μηχανή ξεχειλίζει από πολύ ενδιαφέροντες όρους για εκμετάλλευση. Σαμποτάζ, πλαστογραφείς, ιδιοποιήσεις, υπεξαιρέσεις, μποϊκοτάζ. Ας απελευθερωθεί ο ρους της γιορταστικής ατμόσφαιράς -δαιμονικός στρόβιλος των παράνομων απολαύσεων- και πόσες επιθυμίες ή ταλέντα θα βγουν στο φως».

Στις χρονιές 1910-11 στη διάρκεια απεργίας σιδηροδρομικών προκλήθηκαν 3.000 περιστατικά δολιοφθοράς στη Γαλλία, ενώ κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο εργάτες στις Η.Π.Α. προχωρούν σε ανεπίσημες απεργίες , χωρίς την έγκριση των συνδικάτων. Οι "απεργίες της αγριόγατας" ταλαιπωρούν όχι μοναχά τις κυβερνήσεις και το κεφάλαιο, αλλά και τα συνδικάτα που μέσα στα πλαίσια του κευνισιανισμού προωθούν τον ταξικό συμβιβασμό (όπως κάνουν και τα "Κομμουνιστικά" κόμματα, με

12 Η τακτική της σκόπιμης μείωσης του ρυθμού παραγωγής (go- slows) είχε προταθεί σε ανύποπτο χρόνο από τον Μαρξ: «Μου κηρύχνεις διαρκώς το ευαγγέλιο της "οικονομίας" και της "εγκράτειας". Ωραία! Θα διαχειριστώ σα λογικός, οικονόμος νοικοκύρης τη μοναδική μου περιουσία, την εργατική μου δύναμη και θα απόσχω από κάθε ανόητη σπατάλη της. Θα ρευστοποιώ, θα βάζω σε κίνηση, θα μετατρέπω σε εργασία καθημερινά μόνο τόσο εργατική δύναμη, όσο συμβιβάζεται με την κανονική της διάρκεια και τη φυσιολογική της ανάπτυξη».

αποκορύφωμα το λεγόμενο ιστορικό συμβιβασμό Μπερλιγκουέρ- Μόρο στην Ιταλία).

Στις δεκαετίες 60-70 η προλεταριακή ανταρσία πήρε τη μορφή ανοιχτής αντι- εργασίας στον φορντισμό και τον ταξικό συμβιβασμό που προωθούσε: σαμποτάζ, κοπάνες, σταμάτημα της παραγωγής με την παραμικρή αφορμή, απαξίωση της εργατικής ταυτότητας: «το εργοστάσιο ήταν το θέατρο ενός αδιάκοπου ανταρτοπόλεμου, με τους ειδικευμένους εργάτες να αναπτύσσουν θησαυρούς επινοητικότητας για να μειώσουν την παραγωγικότητα (συνήθως κατά περίπου 20%), παρά την επαγρύπνηση των στελεχών. Όλη η επιδεξιότητα και όλη η παραγωγικότητα των εργατών διοχετευόταν στη δημιουργία κρυφών φωλεών αυτονομίας»(A. Gorz). Το 1972 στη Δυτική Γερμανία παρατηρήθηκε πλήθος "αναίτιων" καταστροφών έτοιμων προς πώληση εμπορευμάτων. Οι προλετάριοι χρησιμοποιούσαν κάθε μέσο, από νερό ως διάφορες διαλυτικές χημικές ουσίες για να καταστρέψουν εμπορεύματα που οι ίδιοι παρήγαγαν. Οι ενέργειες αυτές ήταν έμπρακτη κριτική, όχι μονάχα του φετιχισμού του εμπορεύματος, αλλά και της ίδιας της ηθικής της εργασίας.

Η προλεταριακή ανταρσία δεν έμεινε μονάχα στο χώρο των εργοστασίων. Από το 1964 το μαύρο προλεταριάτο εξάπλωνε την εξέγερση του σε όλες τις Η.Π.Α., αντιδρώντας όχι μόνο στο ρατσισμό, άλλα και στην υποβάθμιση της ζωής που προκλήθηκε από την "τεχνολογική ανεργία", μετά την ανακάλυψη των βαμβακοσυλλεκτικών μηχανών το 1944 στο Μισισιπή. Ο ρεφορμιστής σοσιαλιστής A.Gorz συνοψίζει την προλεταριακή άρνηση το 60-70: «στις Η.Π.Α., ήδη από το καλοκαίρι του 1964, η κρίση είχε πάρει σχεδόν επαναστατικές μορφές: οι εξεγέρσεις του μαύρου προλεταριάτου, που εξαπλώνονταν από την ανατολή ως την δύση, είχαν σαν αποτέλεσμα τη λεηλασία και τον εμπρησμό ολόκληρων συνοικιών στις μεγάλες πόλεις-στο Ντιτρόιτ η εξέγερση είχε διαρκέσει σχεδόν μία εβδομάδα- και είχαν συνεχιστεί μέχρι την δεκαετία του 70 με μαζικές πράξεις ανυπακοής και δολιοφθοράς στα μεγάλα εργοστάσια και στα πανεπιστήμια. Με μια καθυστέρηση αρκετών χρόνων, η ανταρσία είχε φτάσει, το 1967, στα πανεπιστήμια και τα λύκεια της δυτικής Γερμανίας, ύστερα είχε εξαπλωθεί στα βιομηχανικά κέντρα της υπόλοιπης Ευρώπης και παρατάθηκε μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 70 (στην Ιταλία, μέχρι το 1980) με εργατικές κινητοποιήσεις που διέφεραν ουσιωδώς από τις συνηθισμένες απεργίες: άρνηση των επιβαλλόμενων ωραρίων, άρνηση του μισθού ανάλογα με τη θέση εργασίας, άρνηση υπακοής στους "μικρούς προϊστάμενους", μείωση των ρυθμών έντασης της εργασίας, παρατεταμένες καταλήψεις με κράτηση των ιδιοκτητών ή των

διευθυντών, άρνηση να ανατίθεται στους νόμιμους εκπρόσωπους του προσωπικού η δικαιοδοσία για διαπραγματεύσεις, άρνηση του συμβιβασμού για διεκδικήσεις διατυπωμένες από τη βάση ή απλώς άρνηση εργασίας». Η νεοφιλελεύθερη επίθεση του κεφαλαίου από το 1970 (και κυρίως μετά το '90, με την πλήρη χρεοκοπία του κρατικού καπιταλισμού της Ανατολικής Ευρώπης) και η μεταφορντική αναδιάρθρωση της παραγωγής έκαμψαν την αντίσταση του προλεταριάτου, όχι όμως με μεγάλη ευκολία :η άγρια απεργία των άγγλων ανθρακωρύχων και οι ταραχές στο Μπρίξτον ήταν μια απάντηση στην άνοδο του Θατσερισμού. Στις Αρδένες της Γαλλίας το 1982 εργάτες που αντιδρούσαν στο κλείσιμο του εργοστασίου συγκρούστηκαν με την αστυνομία με μολότοφ, ακόμα και πυροβολισμούς, ενώ έκαψαν και τον πύργο ιδιοκτησίας του διευθυντή. Το 2000 στα γαλλο-ελβετικά σύνορα, εργάτες της κλωστοϋφαντουργίας cellatex μόλις τους ανακοινώθηκε η απόλυση τους, κατέλαβαν το εργοστάσιο απειλώντας να το ανατινάξουν και έριξαν σε ρέμα που οδηγούσε προς τον ποταμό Meuse 5000 λίτρα οξέος, απειλώντας να τον μολύνουν αν δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματα τους!

Ανάλογες ενέργειες όλο και πυκνώνουν σήμερα, μέσα από την δραστηριότητα κρίσης του προλεταριάτου: απαγωγές αφεντικών και διευθυντικών στελεχών στη Γαλλία και σε άλλες χώρες, με ταυτόχρονη απειλή ανατίναξης εργοστασίων, δολοφονίες ιδιοκτητών εργοστασίων και διευθυντών (Ινδία κλπ.), καταστροφές εργοστασίων, όπως στην εξέγερση των υφαντουργών στο Μπαγκλαντές,[13] διαδηλώσεις, ταραχές, εξεγέρσεις με διάφορα αιτήματα ή (ακόμα καλύτερα) χωρίς αιτήματα.

Και το τελευταίο και πιο ελπιδοφόρο δείγμα της προλεταριακής αντεπίθεσης το είδαμε στην αραβική εξέγερση, εκεί που: «οι προλετάριοι κρατούν πέτρες, μολότοφ και μαδέρια, οι μπάτσοι είναι πάνοπλοι και πυροβολούν οπλισμένοι στο ψαχνό δολοφονώντας αδιακρίτως. Οι προλετάριοι καταλαμβάνουν κτήρια, μπλοκάρουν δρόμους και πυρπολούν αυτοκίνητα, κάνουν ντου στις φυλακές, απελευθερώνουν κρατούμενους και κάνουν σαμποτάζ στις υποδομές[…][14]

Κι όλα αυτά τα παραδείγματα που αναφέρθηκαν στο κείμενο αυτό είναι σταγόνα στον ωκεανό των ενεργειών λουδισμού/βανδαλισμού/ σαμποτάζ που χρησιμοποιεί διαχρονικά το προλεταριάτο από τις μέρες της βιομη-

---

13 Και στην γειτονική Ινδία τον Ιούνη του 1993 εργοστάσιο της εταιρείας Cargill πυρπολήθηκε από μικροκαλλιεργητές.

14 Πράκτορες του Χάους: «Ξεκίνησε η εποχή των ταραχών…»(Blaumachen).

χανικής επανάστασης ως τις δικές μας μέρες της κρίσης αναπαραγωγής της σχέσης Κεφαλαίου και της όξυνσης του κοινωνικού ανταγωνισμού.

Ποιός είπε λοιπόν πως ο στρατηγός Ντε Λουντ πέθανε; Απλώς έπαψε να είναι τεχνοφοβικός. Ζει ακόμα και στους αγώνες των προλεταρίων κι ετοιμάζεται μαζί τους για μια νέα έφοδο στον ουρανό…

ΠΗΓΕΣ:

Κ. Μαρξ: «Το Κεφάλαιο», εκδ. Σύγχρονη Εποχή

Μαρξ-Έγκελς: «Διαλεχτά Έργα» (χ.ε.)

Πωλ Λαφάργκ: «Το δικαίωμα στην τεμπελιά», εκδ. Νησίδες

Ρ. Μαρκιονάττι- Τ. Πηρσόν- Τ. Ζερζάν: « Η εξέγερση ενάντια στη μηχανή». Εκδ. Ελεύθερος Τύπος

Eric Hobsbawm: «Ξεχωριστοί Άνθρωποι: Αντίσταση, Εξέγερση και Τζαζ», εκδ. Θεμέλιο

«Ιχνηλατώντας τη θολή τροχιά των Os Cangaceiros στις κοινωνικές στέπες», εκδ. guillotine

«Commons Vs Crisis», εκδ. Rebel

Jeremi Rifkin: «Το τέλος της εργασίας και το μέλλον της», εκδ. Νέα Σύνορα- Α.Α. Λιβάνη

Andre Gorz: « Η αθλιότητα του σήμερα και η προοπτική του αύριο», εκδ. Νέα Σύνορα- Α.Α. Λιβάνη

Ομάδα ενάντια στον εκβιασμό της μισθωτής εργασίας: «Σκοτώνουν τ' άλογα στη δουλειά κι όταν γεράσουν τα θάβουν ιδίοι εξόδοις»

Ζιλ Ντωβέ: «Έκλειψη κι επανεμφάνιση του κομμουνιστικού κινήματος», εκδ. Κόκκινο Νήμα

Ιός: «Η αποκατάσταση του Στρατηγού Λουντ» ,Ελευθεροτυπία 2/5/1999

Δημήτρης Αναστασόπουλος: «Το αντάρτικό ενάντια στην εργασία», Ελευθεροτυπία 7/8/2001

Jean Weir: «Μια εισαγωγή στην οργισμένη Ταξιαρχία» (Contra Info)

Περιοδικά Blaumachen τεύχος 5 και Πανοποτικόν τεύχος 15

Athens Indymedia

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΟΙ ΛΟΥΔΙΤΕΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ*

Λουδίτες υπήρξαν και στην Ελλάδα. Όχι βεβαίως οι σύγχρονοι απεργοί της ΓΣΕΕ στους οποίους απένειμε προ ετών τον τίτλο ο Κώστας Λαλιώτης, επιχειρώντας μια ιστορική αναλογία που ούτε ο ίδιος δεν θα μπορούσε κατά πάσα πιθανότητα να εξηγήσει. Αλλά εργάτες απελπισμένους απ' τις επιπτώσεις της εκμηχάνισης, έτοιμους να καταστρέψουν τις απτές αιτίες των δεινών τους, έχει να επιδείξει και το εγχώριο εργατικό χρονικό. Τα στοιχεία που παραθέτουμε στη συνέχεια θυμίζουν μια σελίδα του ελληνικού λουδισμού, το οποίο εντοπίσαμε στο αρχείο του Στέφανου Δραγούμη. (Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, Αρχείο Στ. Δραγούμη, φ. 71.2)

Ήταν αρχές του 1910, όταν ο τότε πρωθυπουργός Στέφανος Δραγούμης άρχισε να δέχεται μια διπλή πίεση: οι καπνέμποροι απαιτούσαν την παρέμβασή του για την προστασία των νέων τσιγαρομηχανών, ενώ τα εργατικά σωματεία διεκδικούσαν την απαγόρευση της χρήσης των νέων μηχανών προκειμένου να μη χάσουν την δουλειά τους χιλιάδες τσιγαράδες. Στο πρωθυπουργικό γραφείο έφταναν τηλεγραφήματα απόγνωσης απ' τον Πύργο, το Βόλο, το Ναύπλιο, την Πάτρα κ.ο.κ. «Καπνεργάτη Κερκύρας παρακαλώσι θερμώς κυβέρνησιν μεσολαβήση τεθώσιν αχρηστίαν μηχανήματα σιγαροποιίας μέλλοντα καταστρέψωσιν ολοσχερώς πτωχούς βιοπαλαιστάς και ρίψωσιν εις τους δρόμους συγχρόνως και καταστραφώσι πάντες οι μικροί καπνοπώλαι», ανέφερε ένα χαρακτηριστικό τηλεγράφημα από την Κέρκυρα, το οποίο μάλιστα κατέληγε και με μια πρωτότυπη πρόταση: «Εν περιπτώσει καθ' ην η κυβέρνησις εξαγοράση μηχανήματα πρόθυμοι πληρώσωμεν φόρον αντισηκώματος.» (2-6-10)

Αυτή, βεβαίως, ήταν η μια όψη της εργατικής διαμαρτυρίας. Υπήρξε και άλλη, δυναμικότερη. Όταν έγινε γνωστό ότι στο τελωνείο βρίσκονταν μια σύγχρονη τσιγαρομηχανή που προοριζόταν για το εργοστάσιο του Κ.Βάρκα, διακόσιοι απεργοί εργάτες προσπάθησαν να την πλησιάσουν, εμποδίστηκαν όμως βίαια απ' την έφιππη χωροφυλακή. Αποτελεσματικότερη στάθηκε η επιχείρηση που κατέληξε στην καταστροφή μιας τσιγαρομηχανής που λειτουργούσε από καιρό στο εργοστάσιο Χρυσού και Γεωργόπουλου. Αντιγράφουμε την είδηση απ' την εφημερίδα «Σφαίρα» του Πειραιά: «Εν Ελλάδι μια και μόνη σιγαροποιητική μηχανή εργάζετο[…]. Η μηχανή αυτή ελειτούργει εν τω ενταύθα καπνοκοπτηρίω από τριετίας, σήμερον δε την πρωίαν κατεστράφη

υπό τας εξής συνθήκας. Περί την 7ην πρωίαν ώραν, ότε ο αρμόδιος υπάλληλος ήνοιξε το ενταύθα εργοστάσιον, εισήλθον εν αυτώ μεταξύ άλλων ο Πέτρος Γαλανάκης, εργολάβος του καπνέμπορου κ. Δ. Φούκα, μετά δυο άλλων, εξ ων ο έτερος εγνώσθη ότι είναι υπάλληλος του παρά τον κινηματογράφον Ζαχαράτου καπνοπώλου εν Αθήναις, Αγησιλάου Σταματόπουλου. Ούτοι κατευθυνθέντες εις το διαμέρισμα του καπνεργοστασίου, ενώ ελειτούργει η σιγαροποιητική μηχανή των κ.κ Χρυσού και Γεωργοπούλου, και διαρρήξαντες τη θύραν έθραυσαν την μηχανήν δια σιδηρών οργάνων. Οι θρασείς καταστροφείς ξένης περιουσίας, εν δημοσίω μάλιστα καταστημάτι, μετά την εγκληματικήν πράξιν των απήλθον ανενόχλητοι εν συνοδεία μετά δύο ετέρων συνενόχων, οίτινες παρέμειναν έξω του καπνεργοστασίου. Η αστυνομική αρχή, λαβούσα γνώσιν του γεγονότος τούτου απέστειλαν έφιππον δύναμιν εις το καπνεργοστάσιον και διέταξε τα όργανά της όπως καταδιώξωσι και συλλάβωσι τους εγκληματίας[…]

Κατάπληξις κατέλαβεν άπασα την ημετέραν κοινωνίαν και ιδίως τον καπνεμπορικόν κόσμον της πόλεώς μας επί τη εγκληματική ταύτη, την καθαρώς επαναστατική, πράξη των πέντε κακοποιών[...]Η κοινωνία αξιοί την τάχιστην σύλληψιν των καταστροφέων τούτων της ιδιωτικής περιουσίας και την παραδειγματική αυτών τιμωρίαν. Αναρχικά κινήματα δε θα επιτραπώσι και εις τούτο θα συντελέση η ενέργεια της Κυβερνήσεως και των καταδιωκτικών αρχών, αίτινες ωφίλουσι να εξασφαλίσωσι την περιουσίαν παντός πολίτου, τιμωρώσαι αμειλίκτως τους αναρχικούς, οίτινες μέχρι τούδε δεν είχον αναφανεί εις την ημετέραν χώραν».(17/5/1910)

*Απόσπασμα απ' την «Αποκατάσταση του Στρατηγού Λουντ» του Ιού.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Οι εργάτες υφαντουργίας στο Μπαγκλαντές*

Bruno Astarian

Αυτή η υπο-βιομηχανοποιημένη χώρα είχε την εμπειρία μιας ταχύτατης ανάπτυξης της υφαντουργικής βιομηχανίας από το 1970. Σήμερα υπάρχουν 4000 επιχειρήσεις, από 8 που υπήρχαν το 1977, στις οποίες εργάζονται περί τα 2 εκατομμύρια, κυρίως νεαρές εργάτριες. Η επέκταση της βιομηχανίας παραγωγής υφασμάτων αποτελεί μέρος της παγκόσμιας τάσης των δυτικών και ιαπωνικών εταιρειών να μεταφέρουν τις εγκαταστάσεις τους σε χώρες στις οποίες το εργατικό κόστος είναι χαμηλότερο. Το Μπαγκλαντές εξάγει το 80% των υφασμάτων που παράγονται στη χώρα.

Τον Μάιο του 2006, η βίαιη καταστολή των εργατών που διαμαρτύρονταν για τις περικοπές στους μισθούς πυροδότησε μια σειρά άγριων κινητοποιήσεων, οι οποίες επεκτάθηκαν και σε άλλες επιχειρήσεις από αυτήν που ξεκίνησε το κίνημα. Στο ζενίθ του βίαιου κύματος στις 22 Μαΐου το κίνημα επεκτάθηκε σε πολλά εργοστάσια, δυο εκ των οποίων πυρπολήθηκαν και εκατοντάδες λεηλατήθηκαν και καταστράφηκαν. Ολόκληρος ο πληθυσμός, κι όχι μόνο οι εργάτριες ,πήρε μέρος στα γεγονότα. Στις πιο βίαιες μάχες οι γυναίκες προφανώς άφηναν τους άντρες να βγουν μπροστά. Την επόμενη ημέρα η εξέγερση επεκτάθηκε μέχρι την πρωτεύουσα Ντάκα. Οι λεηλασίες και οι καταστροφές έφτασαν μέχρι το κέντρο της πόλης. Σ’ αυτό το σημείο σύμφωνα με το κείμενο Echanges, εμφανίστηκαν τα αιτήματα.

Μια συμφωνία υπογράφτηκε τελικά ανάμεσα στα αφεντικά και στην Ομοσπονδία Εργατών Υφάσματος. Αναθεωρήθηκε πολλές φορές, αλλά εφαρμόστηκε ελάχιστες. Έτσι το κίνημα ξαναξεκίνησε το φθινόπωρο. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ένα κίνημα που ηττήθηκε με την εύθραυστη συλλογική σύμβαση που υπογράφτηκε, βρήκε τη δύναμη να επανέλθει μερικούς μήνες αργότερα με την ίδια μανία και βιαιότητα. Όπως και την άνοιξη το κίνημα διαδόθηκε με μεγάλη ταχύτητα και κέρδισε έδαφος με τις λεηλασίες και τις καταστροφές εργοστασίων. Αυτή είναι η πιο εντυπωσιακή πτυχή του: οι εργάτες στον αγώνα τους να διατηρήσουν το μισθό τους και τις συνθήκες εργασίας τους καταστρέφουν τα εργοστάσια μέσα στα οποία εργάζονται, παρά το γεγονός ότι οι δουλειές σ’ αυτά είναι σπάνιες και θεωρούνται ελκυστικές. Οι περισσότε-

ροι από τους εργαζόμενους σ' αυτά τα εργοστάσια προέρχονται απ' τις παρακείμενες παραγκουπόλεις.

Το κίνημα επανήλθε στο τέλος του 2007 και στις αρχές του 2008. Όπως και το 2006, δε χρειάστηκε και πολύ για να γενικευθεί το κίνημα και να πυρποληθούν αυτοκίνητα στις μπλοκαρισμένες λεωφόρους. Στις 5 Ιανουαρίου του 2008, 1500 εργάτες του εργοστασίου Paina εμφανίστηκαν εκεί για να διεκδικήσουν την εργασία τους, αφού τους είχε επιβληθεί Lock- out, καθώς τα αφεντικά θεώρησαν σκόπιμο να κλείσουν το εργοστάσιο όταν ξεκίνησαν οι κινητοποιήσεις. Οι εργάτες εμφανίστηκαν στην πραγματικότητα για να πληρωθούν αυτά που τους όφειλε το αφεντικό τους και όχι για να εργαστούν. Το αφεντικό ήθελε να τους δώσει τα μισά απ' τα συμφωνημένα, οπότε οι εργάτες εισέβαλαν στο εργοστάσιο και έσπασαν ότι βρήκαν μπροστά τους.

Το κίνημα συνεχίστηκε τους επόμενους μήνες. Παραθέτουμε μόνο τα πιο αξιοσημείωτα γεγονότα: 400 εργάτριες που απολύθηκαν ξαφνικά χωρίς καμιά προειδοποίηση κι αποζημίωση επιτέθηκαν στο πιο κοντινό αστυνομικό τμήμα. Η αστυνομία πυροβόλησε τις εργάτριες και το αλληλέγγυο πλήθος που είχε συγκεντρωθεί γύρισε πίσω στο εργοστάσιο, το λεηλάτησε και το πυρπόλησε.

Πρόσφατα, τον Ιούνιο του 2009, το κίνημα ξέσπασε ξανά στα προάστια της Ντάκα. Απεργοί από πολλά εργοστάσια υφάσματος έμαθαν ότι τα εργοστάσια που ανήκουν στο Ha Meem Group ήταν ακόμα σε λειτουργία. Οι εργάτες αυτών των εργοστασίων δε συμμετείχαν στην απεργία, καθώς η κατάστασή τους είναι καλύτερη, πρόκειται για εργάτες που παράγουν απευθείας για τον ιδιοκτήτη και όχι για υπεργολάβους. Περίπου 50 χιλιάδες εργάτες (και μη) κινήθηκαν προς τα εργοστάσια. Την ίδια στιγμή μικρές ομάδες βγήκαν από το πλήθος και μεθοδικά επιτέθηκαν ειδικά στα εργοστάσια που δούλευαν απεργοσπάστες. Άλλες ομάδες μπλόκαραν τις παρακείμενες λεωφόρους, ώστε να εμποδίσουν την πρόσβαση στα πυροσβεστικά οχήματα και τα κατάφεραν για 5 ώρες. Το επεισόδιο αυτό περιλαμβάνει 2 στενά συνυφασμένες όψεις: Η επίθεση στα εργοστάσια γενικά και η επίθεση στα εργοστάσια στα οποία υπήρχαν απεργοσπάστες. Δηλαδή ήταν ταυτόχρονα μια επίθεση ενάντια στο κεφάλαιο και ανταγωνισμός μεταξύ των εργατών. Η ταυτόχρονη ύπαρξη σύγκρουσης μεταξύ εργατών και κεφαλαίου και μεταξύ των ίδιων των εργατών αντικατοπτρίζει τον προαναφερθέντα κατακερματισμό του προλεταριάτου, εδώ στη μορφή της υπεργορλαβίας. Δεν υπάρχει λόγος να λυπάται κανείς γι' αυτό.

Αυτός είναι ο τρόπος υλοποίησης της καπιταλιστικής συσσώρευσης τις τελευταίες δεκαετίες.

Επιμένουμε σ' αυτήν την ιδιαίτερα παράδοξη φύση αυτών των κινημάτων τα οποία υπερασπίζονται τη μισθωτή συνθήκη την ώρα που καταστρέφουν τα μέσα παραγωγής. Το προλεταριάτο αναπτύσσει ριζοσπαστική δραστηριότητα κρίσης, καταλαμβάνει τα μέσα παραγωγής και μπουκάρει στα εργοστάσια- αλλά για να τα καταστρέψει. Είδαμε ότι αυτές οι καταστροφές δεν ήτανε παράπλευρες απώλειες που προκλήθηκαν από παραδοσιακές, αλλά λίγο πιο βίαιες απ' το συνηθισμένο διαδηλώσεις. Απ' αυτά που γνωρίζω για την Κίνα και το Μπαγκλαντές, η καταστροφή δεν είναι αποτέλεσμα κακοτυχίας. Είναι μέρος του θεμελιώδους περιεχομένου αυτών των αγώνων. Η περίπτωση του Μπαγκλαντές θα μπορούσε να αποτελέσει για την εποχή μας ότι οι εξεγέρσεις στα αμερικάνικα γκέτο τη δεκαετία του '60. Με μια βασική διαφορά ανάμεσα στις δύο καταστάσεις: Τώρα, το μέρος του παραγωγικού προλεταριάτου που βρίσκεται σε ένα παγκόσμιο κέντρο άντλησης σχετικής υπεραξίας είναι άμεσα αναμεμειγμένο σε ένα κίνημα που αφήνει τους πολιτικούς και τον κόσμο άφωνο.

*Απόσπασμα απ΄ την «Δραστηριότητα Κρίσης και Κομμουνιστικοποίηση» (μτφ Blaumachen και πρακτορείο Rioters). Εδώ αναδημοσιεύεται για δυο βασικούς λόγους: Πρώτον, είναι ενδεικτικό των νέων βίαιων αγώνων του προλεταριάτου που λαμβάνουν χώρα στη δική μας εποχή και όχι στο μακρινό μέλλον και Δεύτερον, για σημειολογικούς λόγους: υφαντουργοί ήταν αυτοί που έδωσαν το όνομα του λουδισμού στο κίνημά τους (1811-13) στην Αγγλία, υφαντουργοί είναι αυτοί που αναβιώνουν το λουδισμό στο Μπαγκλαντές σήμερα…

ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΚΑΙ Η ΥΛΙΚΗ ΤΟΥΣ ΒΑΣΗ

«Την ώρα που σφύριξε το βαπόρι
Δεν έφυγε το βαπόρι. Έφυγε ο κόσμος.
Τι καλά που χάσαμε τον κόσμο
Και δε χάσαμε το βαπόρι!»
Μ.Λουντέμης

I.

Ένα σχετικά πρόσφατο ιδεολόγημα που συχνά ακούγεται στον αναρχικό χώρο είναι η νεοφιλελεύθερης[1] προέλευσης ατάκα: «είμαστε οι επιλογές μας» ή «τα πάντα είναι ζήτημα επιλογής». Κατά το ιδεολόγημα αυτό η ταξική πάλη είναι κάτι το ξεπερασμένο, που χάνεται στα βάθη της ιστορίας, ενώ σήμερα τα πάντα βασίζονται στη συνείδηση και τις ατομικές επιλογές. Όπως υποστήριζε κι ο Θατσερισμός: δεν υπάρχουν πια κοινωνικές τάξεις, παρά μόνο άτομα.

Το ιδεολόγημα, όμως, αυτό μας πάει πιο πίσω απ' τον Θατσερισμό που άθελά του αναμασά ο νεοαναρχισμός, από κεκτημένη άγνοια. Μας πάει πίσω στον πλατωνικό ιδεαλισμό, εκεί που η υλική πραγματικότητα δεν είναι τίποτα άλλο παρά χλωμή αντανάκλαση των αιώνιων Ιδεών, των Αρχέτυπων. Έτσι, η υλική πραγματικότητα είναι μια άνευ σημασίας πλάνη, είναι μια θολή ανάμνηση της αρχετυπικής ιδέας, αιώνιας και αμετάβλητης. Οι ιδέες είναι αυτές που δημιουργούν τον υλικό κόσμο και όχι το αντίστροφο, κατά τον ιδεαλισμό.

Έτσι και για τον ιδεαλιστή νεοαναρχικό η υλική πραγματικότητα δεν είναι τίποτα άλλο παρά αντανάκλαση επιλογών και το άτομο δεν είναι κοινωνικό όν, αλλά το άθροισμα αυτών των επιλογών. Οι επιλογές αυτές δεν εδράζονται στον υλικό κόσμο, αλλά στη Συνείδηση. Αυτή μέσω των επιλογών πλάθει τον υλικό κόσμο κατ' εικόνα της. Και φορείς της Ορθής

1 Είναι εκπληκτικό το γεγονός πως ο νεομηδενιστικός χώρος υιοθετεί νεοφιλελεύθερες αντιλήψεις με τέτοια άνεση, απ' την οικειοποίηση του «ελεύθερου ανταγωνισμού» ως τις φουκουγιαμικές αερολογίες. Μέχρι και το φασιστικό "Εναντίον 'Ολων" ξεσήκωσε μέσα στον ιδεολογικό του αχταρμά.

Συνειδήσεως είναι -ποιοί άλλοι;- φυσικά οι ίδιοι! Αυτά, φυσικά, δε λέγονται ευθέως απ' τον νεοαναρχισμό, αλλά υπονοούνται απ' την λογική της ιδελογίας[2] αυτής.

Η αντίληψη αυτή αντιστοιχεί σ' έναν "αναρχισμό" των ευπόρων τάξεων και σε μια κοινωνία ανεπτυγμένου καπιταλισμού (σ' ένα υπόστρωμα κοινωνικού μηδενισμού, πάνω στο οποίο αναπτύσσεται και ο αναρχίζων μηδενισμός). Οι εύπορες τάξεις λόγω της κοινωνικής τους θέσης πράγματι απολαμβάνουν ένα αξιόλογο εύρος επιλογών, μέσα στις οποίες μπορούν να κινηθούν με μια σχετική αυτονομία. Γι αυτό και ο μεσοαστικός "αναρχισμός" ελάχιστα κατανοεί τον αγώνα επιβίωσης των φτωχότερων τάξεων και τα βάζει, με μια στερεοτυπική εμμονή, με την "πουτάνα κοινωνία" που "ξεσηκώνεται μονάχα για το πορτοφόλι της". Αφού γι' αυτόν δεν τίθεται ποτέ ζήτημα άμεσης επιβίωσής,[3] του φαίνεται παράξενο γιατί οι εργαζόμενες τάξεις ξεσηκώνονται γι' αυτά τα ταπεινά και βάναυσα υλικά συμφέροντα, σαν το μισθό, την κοινωνική ασφάλιση, τη σύνταξη κτλ.

Και νάτος ο μεσοαστός "αναρχικός"που εξαπολύει από το θρόνο του Δία τον ηθικιστικό του κεραυνό προς το προλεταριάτο: Για τα λεφτά τα κάνεις όλα! Αλήθεια όταν ο κήνσορας ιλλεγαλιστής απαλλοτριώνει μια τράπεζα, το κάνει για την τιμή της μάνας του; 'Η μήπως τα λεφτά της τράπεζας έχουν το αιθέριο άρωμα της επανάστασης, ενώ τα λεφτά του μισθού μυρίζουν τη σκατίλα μιας ανάξιας και ντροπιαστικής επιλογής;[4]

II.

Ο νεοαναρχισμός στέκεται με το κεφάλι κάτω και τα πόδια πάνω: οι επιλογές γεννούν την πραγματικότητα, τα παιδιά γεννούν τους γονείς τους.

2 Ιδεολογία ως ψευδής συνείδηση που συσκοτίζει και όχι με την τρέχουσα έννοια του συστήματος ιδεών.

3 Όπως έλεγε και ο Φοϋερμπαχ: «ο άνθρωπος σκέφτεται διαφορετικά σ' ένα παλάτι και σε μια καλύβα». Οι υλικές συνθήκες (όπως η ταξική θέση ή η ταξική καταγωγή) δημιουργούν και το πλαίσιο στο εσωτερικό του οποίου διαμορφώνεται το σύνολο των σκέψεων, των επιλογών και της πρακτικής δραστηριότητας. Ωστόσο πρέπει να τονιστεί πως στις ιδεολογίες δεν υπάρχουν αυστηρά ταξικά σύνορα: ακόμα κι ένας φτωχός μπορεί να ασπαστεί την ιδεολογία του μεσοαστικού "αναρχισμού", όπως αρκετοί εύποροι πολέμησαν για τη χειραφέτηση των φτωχών, όπως ο Κροπότκιν, ο Μπακούνιν, ο Μαρξ, ο Ένγκελς, ο Λαντάουερ κλπ.

4 Υπάρχει κι ο αντίστροφος φετιχισμός από ορισμένους αναρχικούς: όταν συλλαμβάνεται ένας αναρχικός για ληστεία τράπεζας ,ρωτούν γεμάτοι δυσπιστία: «Που πάνε τα λεφτά της ληστείας;». Εκεί που που πηγαίνουν και τα λεφτά του μισθού, καρντάσια!

Στον αληθινό κόσμο όμως, το κοινωνικό Είναι είναι αυτό που γεννά τη συνείδηση και όχι η συνείδηση το κοινωνικό Είναι. Το κάθε ανθρώπινο υποκείμενο γεννιέται και διαμορφώνεται σε μια δοσμένη κοινωνική πραγματικότητα, απ' την οποία δέχεται τα ερεθίσματα που θα πλάσουν την προσωπικότητά του. Η συνείδηση δεν πέφτει απ' τον ουρανό[5], το άτομο χτίζει τον εαυτό του με κοινωνικά υλικά.

Η γεννημένη μέσα στην κοινωνική / υλική πραγματικότητα συνείδηση του κάθε ανθρώπου και οι επιλογές αντεπιδρούν σ' αυτήν ,τη συνδιαμορφώνουν ως ενεργητική της αντανάκλαση, αλλά όχι αυθαίρετα. Η διαμόρφωση της υλικής πραγματικότητας και οι επιλογές που αντιστοιχούν σ' αυτή δεν είναι απλό άθροισμα ατομικών βουλήσεων και μάλιστα Καθαρών βουλήσεων.

Η οποιαδήποτε πράξη του νεοαναρχικού μας, από το να βάλει μια βόμβα σε μια τράπεζα μέχρι να δει τον Μπομπ Σφουγγαράκη στην τηλεόραση, δεν είναι μια απλή επιλογή που εκπορεύεται από μια υπερβατική εξω-κοινωνική και διαταξική Συνείδηση. Κάθε επιλογή εδράζεται πάνω σε μια υλική βάση, στις υπάρχουσες κοινωνικές σχέσεις. Κάθε επιλογή υπάγεται σ' αυτό το σύστημα των κυρίαρχων σχέσεων και εξαρτάται απ' αυτό. Η αλλαγή της υλικής βάσης θα σημάνει αυτόματα και αλλαγή του πλαισίου στο οποίο διαμορφώνονται οι επιλογές: σε μια ενδεχόμενη αταξική κοινωνία δε μπορεί να υπάρχει ληστεία τράπεζας ή πυρπόληση κρατικού κτιρίου! Κάτι τέτοιο θα ήταν τραγωδία για τον νεοαναρχικό μας, που προσπαθεί να επιβεβαιώσει την ατομικότητά[6] του μέσω των κυρίαρχων σχέσεων, ως ακτιβιστικό κατοπτρικό τους είδωλο. Θέλει να υπάρχουν τράπεζες για να τις πυρπολεί, θέλει να υπάρχει κράτος για να έχει κάτι να πολεμάει, αισθητοποιεί τη βία, γι' αυτόν υπάρχει μονάχα η δύναμη που αναβλύζει από την ενεργητικότητά του. Η βία γι' αυτόν δεν είναι ένα αναγκαίο μέσο αγώνα για τη μεταστοιχείωση των κοινωνικών σχέσεων και τη δημιουργία εκείνων των σχέσεων που θα καθιστούν κάθε βία περιττή, είναι ένας αυτοσκοπός: κάνει "Επανάσταση για την

5 Η συνείδηση δεν εμφανίζεται άρτια διαμορφωμένη απ΄ τα κεφάλια μας, όπως η Αθηνά βγήκε απ΄ το κεφάλι του Δία, αλλά διαμορφώνεται κοινωνικά.

6 Σ' αντίθεση μ' αυτόν τον λειψό ατομικισμό: «η κομμουνιστική προοπτική στοχεύει στην πραγμάτωση της επιθυμίας του ατόμου μια ελευθερία προσωπική, που ταυτόχρονα να βιώνεται από κοινού με τους άλλους (Ζιλ Ντωβέ-Καρλ Νεζίκ: «Συμβολή σε μια κριτική της πολιτικής αυτονομίας» μτφ. Coghnorti)

Επανάσταση",[7] όπως οι αντιδραστικοί έκαναν "Τέχνη για την Τέχνη". Στο τέλος καταλήγει να οργανώνει μονάχα την οργάνωσή του, αποκομμένος απ' τις πραγματικές κοινωνικές σχέσεις αναπαράγει αδιάκοπα τον εαυτό του σ' ένα ντελίριο ναρκισσισμού, όπως το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο αυτοαναπαράγεται κάνοντας έρωτα με τον εαυτό του.

III.

Το άτομο, λοιπόν, δεν είναι σκέτη θέληση, δεν είναι μονάχα η συνείδησή του και οι επιλογές του (αν και είναι ΚΑΙ αυτά, σε πολύ μεγάλο βαθμό). Το άτομο δεν είναι σκέτο εγώ, το άτομο είναι η σχέση του Εγώ με το Άλλο. Είναι ταυτόχρονα:

1.Κοινωνικό ον (ή όπως έλεγε ο Αριστοτέλης πολιτικό ζώο- πολιτικό εκ της πόλεως και όχι εκ της πολιτικής). Είναι οι κοινωνικές σχέσεις που αντανακλώνται πάνω στην ατομικότητά του, είναι η οργανική του σχέση με την κοινωνία, είναι η ενεργητική του σχέση με τη φύση. «Μόνο πάνω στης πόλης το σκαρί ορθό σαν πλέει, δημιουργούμε τις φιλίες μας» λέει ο Σοφοκλής. Μόνο πάνω στο σκαρί των κοινωνικών σχέσεων δημιουργεί το άτομο την ξεχωριστή του προσωπικότητα.

2.Ταξικό ον: ανάλογα με τη θέση του στην παραγωγή, ανάλογα με τη θέση του στο γενικό καταμερισμό εργασίας, ανάλογα με τη κοινότητα συμφερόντων στην οποία ανήκει (συμφερόντων όχι μονάχα υλικών, αλλά ακόμα και πολιτιστικών και υπαρξιακών). Η ίδια η πραγματικότητα τον καθιστά ταξικό ον, άσχετα με το βαθμό συνειδητότητάς του. Και

3.Ιστορικό ον, με τρεις έννοιες:

α) η Ατομικότητά του είναι αποκρυστάλλωση της ιστορικής διαδικασίας, της ανθρώπινης εξέλιξης: «η ανθρωπότητα αντανακλάται σε κάθε ατομικότητα» , λέει ο Γκράμσι. Και συνεχίζει: «δεν αρκεί να γνωρίζουμε το σύνολο των σχέσεων που υπάρχουν σε μια δομημένη στιγμή σαν ένα δοσμένο σύστημα, αλλά πρέπει να τις γνωρίζουμε γενετικά, στο πως διαμορφώθηκαν, αφού κάθε άτομο δεν είναι μόνο η σύνθεση των υπαρ-

---

7 «Κανένας δε μετατρέπεται σε επαναστατική δύναμη ,απλά με το να δηλώνει ότι είναι υπέρ της επανάστασης. Ένα μεγάλο κομμάτι απ' ότι κάνουν οι αυτοαποκαλούμενοι επαναστάτες δεν έχει κανένα νόημα για την ανάπτυξη του επαναστατικού δυναμικού κι ένα άλλο κομμάτι μπορεί να γίνει, ή είναι ήδη, αντεπαναστατικό» (Internationalist Perspective: «Μια κρίση αξίας» μτφ . Coghnorti)

χουσών σχέσεων, αλλά και της ιστορίας αυτών των σχέσεων, η σύνθεση δηλαδή είναι η συνόψιση ολόκληρου του παρελθόντος».

β) η Ατομικότητα είναι μια διαρκής μετάβαση, δεν είναι ποτέ σταθερή και αμετάβλητη. Είναι μια συνεχής αλληλουχία... και

γ) η Ατομικότητα συμμετέχει στην ιστορική δημιουργία, πλάθει Ιστορία: «Θα πουν ότι αυτό που μπορεί κάθε άτομο ν' αλλάξει είναι πολύ λίγο. Αυτό είναι αληθινό μέχρι ενός σημείου. Αφού το άτομο μπορεί να ενωθεί με όλους εκείνους που θέλουν την ίδια αλλαγή[...] το άτομο μπορεί να πολλαπλασιαστεί σ' επιβλητικό αριθμό και να πετύχει μια αλλαγή πολύ πιο ριζική από κείνη που με πρώτη ματιά μπορεί να φανεί δυνατή[8]».

8 Βλ. Αντόνιο Γκράμσι: « Ιστορικός Υλισμός» εκδ. Οδυσσέας. Αν και μπολσεβίκος ο Γκράμσι, εδώ πέρα τα 'χει τα δίκια του.

-Εμέν’ ηγεύ’ σα Εξάρχεια

(Εμένα μου πρέπουν τα Εξάρχεια)

Εμέν ‘κι΄πρέπ’ καλόγερος
πουλί μ’ σο΄Αγιον Όρος
εμέναν πρέπ’ σα Εξάρχεια
πουλί μ’ κουκουλοφορος.

Να ζώσκουμαι τρυγώνα μου
μολότοφ και γκαζάκια,
να σύρω ταουτεύ’-ατα
και καίω τα σοκάκια.

Ατοίν που σπέρνε αγράνεμους
ντο θέλ’νε να θερίζνε
και πολεμούνε με τα ΜΑΤ
τι νέοις να φοβερίζνε.

Οι νέοι πάντα αέτς είναι
το αίμαν-ατούν βράζει
κανένας νόμος ‘κ’ επορεί
το χούιν-ατούν ν’ αλλάζει.

Ποίος νέος ‘κι ογράσεψε
ν’ αλλάζ’ την κοινωνίαν;
Πάντα οι νέοι έγραφαν
με τ’ αίμαν Ιστορίαν.

Αρ’ για τ’ ατό όσον ντο ζω
πάντα νέος θα είμαι
κι αν αποθάνω σο ταφί μ’
ανάπαος θα κείμαι.

Κώστας Διαμαντίδης

Για την αντιγραφή Ελλαδικό τμήμα της 5ης Διεθνούς (ποντιακής)

[‘κι, ‘κ’=δεν (απ’ το ουκί), ταουτεύω=σκορπάω, ατά=αυτά, ζώσκομαι=ζώνομαι, ατοίν=αυτοί, ντο=τι, αγράνεμους=άγριους άνεμους, αέτς=έτσι, ατούν=αυτών, χούι=συνήθεια, ογρασεύω=προσπαθώ , αρ’=έτσι, άρα, ταφί=τάφος, ανάπαος=ανήσυχος, μη αναπαυμένος]